

Ingyen! Ingjen! Ingjen!
 „A csecsemő” című gyermekorvostól származó füzetek felvilágosítással szolgál minden anyának arra nézve, hogy hogyan nevelheti és táplálhatja helyesen kedvenczeit és óvhatja őket a rémületet gerjesztő nyári betegségektől, ugyanint: hányásos hasmenés, hasmenés, bélféreg stb. Tessék levelezőlapot címezni R. Kufeké-hez, Wien, III.

Ujdonság!
 Amerikai Iker fagyaltgép. Egyszerre kétféle fagyalt készíthető. Kezelése egyszerű, kényelmes. Működése gyors és könnyű. Kialakítása erős és tartós. Némelyest minden háztartásban, cukrászdákban, kávéházban és vendéglőben.
 Látványos tartalom 2 3 4 6 8
 10.— 12.50 15.— 30 35.— Ft
 Leírát és használati utasítást, valamint nagy képes nyári szelvényt kívánatra ingyen és bérmentve küld.
KERTÉSZ TÓDOR
 Budapest, Kristóf-tér.

ÉKSZEREK, EZÜSTNEMŰEK,
 gyári áron egyházi szerek, órák, angol francia és china-ezüst dísz tárgyak, a legújabb angol rendszer szerint beszereshetők **részletfizetésre**
Sárga János ékszergyártó Kolozsvárt.
 Képes nagy árjegyzék ingyen.

Feltűnést keltenek TITANIA gyorsgőzmozgógépek
 Egy gyermek mossa vele az előbbihez képest 1/3 idő alatt a ruhát hófehérré.
 Minden gépet próbára 55 koronától feljebb.
 Képviselek keresetnek.: Bizonyítványok, prospektusok ingyen. 12607
TITANIA-művek, Wels 179
 O.-Oesterr.

Ha őszül a haja
 ne használjon mást, mint a „STELLA“-HAJVIZET,
 mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer, mely a haj eredeti szinét adja vissza. Üvege 2 K.
ZOLTAN BELA gyógyszerárban,
 Budapest, V/49, Szabadságtér, Sétány-utca sarkán. 12445

SERAIL-ARCZENŐCS,
 Minden áralmas alkalmat nélkül!
 Minden áralmas alkalmat nélkül!
 az arcot tisztítja, fehériti és bárszönyűhává teszi. Egy tégely ára 1 kor. 40 fill., kis tégely ára 70 fill.
 Serail-nappan, Epe-nappan kitűnő fehéret szappanok a kenés használatához. Serail-krém a nappali használatra, Serail-puder kiváló finom araszpor három színben, fehér rózsaszín és krém. Egy doboz ára 1 kor. Késméti **ROZSNYAY MATYÁS** gyógyszerár, Aradon, Szabadságtér. 12294

FÖLDES MARGIT CRÈME
 LEGJOBB ARCZSÉPÍTŐ SZER

Technikum Mittweida
 Igazgató: A. Molst, tanár. 12073 (Száks királyi.)
 Magasabb technikai tanítást elektro- és gépész-műszerek, technikumok és műveleti képzésére. Gazdag felszerelt elektrotechn. és gépészeti laboratóriumok. Gyári tanulmányok. 3610 hallgató a 36. iskolai évben. Program stb. díjtalanul a titkárság által.

Serravallo
CHINA-BOR VASSAL
 Nyilvános kiállítás 1906. Legmagasabb kitünt. Erősítő szer gyengélkedők, vérértékesítők és lábadozók számára. Zivárgócsökkentő, ideg-erősítő és vérjavító szer.
 Kihird. sz. 3900-nál több orvosi vélemény.
J. SERRAVALLO, Trieste-Barcola.
 Vásárolható a gyógyszerárakban filléres üvegekben á K 2.60, egész literes üvegekben á K 4.80.

Új zseb-messzelátó kompaszszal és tükörrel
 öszecsukható, nagy messzelátással, egyúttal nagyítóüveg, gyújtóüveg és szemlőrő gyantát használható, kényelmesen zsebben hordható, darabonként csak K 1.50, 3 db K 4.—
 Ha nem tetszik, pénz vissza. — Szétküldés előfizetés vagy utánvétel mellett. — Cs. és kir. udvari szállító
Konrad János kivitelháza Brűx 1268. sz. (Csehorsz.)
 Ingyen és bérmentve küldöm kívánatra mindenekinek főárjegyzékemet 3000 képpel.

Jövedelmező HOMOK — ARANY Csekély befektetés.
 ha cementtel lesz keverve és kézi vagy erőüzemre berendezett gépeinkkel elismert elsőrendű betonfalazótégelyek, cementfödés-cserepek, fali és padlólapok, vályuk, csövek stb. gyártásra fel lesz dolgozva. A gyártás egyszerűségénél fogva mindenütt fizethető hol homok, kavics, vagy salak stb. áll rendelkezésre. Ajánljuk üzemünk megtekinteni. Gépek különböző árakban. — 66. számú jegyzék ingyen.
Levelezés magyar nyelven.
Leipzigier Cementindustrie Dr. Gaspary & Co.
 Markranstädt bei Leipzig. 12771
 Különlegességi gépgyár homok értékesítésére.

Betegtoló-kocsik
 az utczán és szobában való használatra. Képes katalógus ingyen.
 Keleti J. Bpest, Koronaherczég-u. 47.

Dús kebel elérése czéljából.
 A művészet szép kebelt elérni a hölgyekre nézve nem képez titkot, mióta a **Pilules Orientales** (keleti pillák) csodaszere tulajdonságai ismeretesek. Bp. pillák tényleg azaz a képművészetet ismereteket. Bp. pillák tényleg azaz a képművészetet ismereteket. Bp. pillák tényleg azaz a képművészetet ismereteket.
 husz éves siker igazolja a Pilules Orientales hírnevét és helyénnyitotta, hogy azok épúgy az asszonyok, mint a fiatal lányok számára az egyedüli igazán biztos szer, melyvel dús és szilárd kebel elérni lehet. Könnyű diszkrét kezelés. Tartós siker körülbelül két hónap alatt. Egy üvege használati utasítással K 0.45 bérmentve, utánvétel K 0.75. **J. Rastó, gyógyszerész Páris.**
 Raktárak Ausztria-Magyarország részére: Budapest: Török József, Király-utca 12, Wien: R. Pserhofer, Singerstrasse 15. 12292

Sporteszköz, háló- és kötélgyártó ipartelep.
Tennis- és tornatermek
 teljes berendezés.
 Támlászek, lüggőgy, turiszták, lóhálok, tekejáték, kerri butor, ponyva, zsák és zsinor legelősebb beszerzési forrása:
Seffer Antal
 Budapest, Károly-utca, bolt. 12.
 Központi városb. épület.
 Képes árjegyzék kívánatra ingyen.

BÁRÓ KEMÉNY ZSIGMOND ÖSSZES MŰVEI
 Közrebocsátja GYULAI FÁL
 Most jelent meg a XII. kötet:
Forradalom után
 *
Még egy szó a forradalom után
 Ára füzve — — 5 kor. 40 fillér,
 vászonkötésben 7 « 80 «

Kapható: **Lampel R.** könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál Budapest, VI. ker., Andrásy-út 21. szám és minden könyvkereskedésben.

Előpatak
 gyógyfürdő
 kiválóan jó eredménnyel használható a gyomor, vesé, hólyag és a méh hurutos bántalmainál, máj-és lépajánknál, köszvény és csúszás, altesti pangásoknál, valamint bármely az idegesség alapján fejlődő betegségnél. A nagyhír előpatak gyógyvizek orvosi javaslat szerinti ivással összekötve a megfelelő és itt feltalálható kiegészítő gyógyeszközökkel (meleg és hidegfürdő, vízgyógyintézet, kezelés, masszázs, svédorna, diéta) rendkívül kedvező eredményt mutat fel. Fürdő-ideje: május 15-től szeptember 15-ig. Vasúti állomás: Földvár és Sepsiszentgyörgy, honnan állomástól ócskiközlekedés van. Lakás, ellátás öle és váltásdíj. Az elő- és utóidejében (május 15-től június 15-ig és aug. 30-tól szept. 15-ig) a gyógy- és zenéjárnak fele fizetendő, lakások 30%-al ellátás is sokkal olcsóbb. Az előpatak ásványvíz, mely a szénásvány, fegyveres vasszók körül elő helyet foglal el, mint gyógyeszköz, hánál is használható és üdítő, kellemes ital tisztán vagy borral vegyítve, nagy kedveltségnek örvend. Ithon és a külföldön évenként egy millió palacknál több kerül forgalomba. Szétküldési hely: Előpatak, de kapható a legtöbb városban és nagyobb kereskedésben.
 Prospektust kívánatra ingyen küld az igazgatóság. 12192

28. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.)
 Szerkesztő: HOITSY PÁL. Főmunkatárs: MIKSZÁTH KÁLMÁN. Budapest, Julius 12.
 Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.
 Előfizetési feltételek: Egész évre ——— 16 korona. A «Világkronika»-val Félévre ——— 8 korona, negyedévenként 30 fillérel Negyedévre ——— 4 korona.
 Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldíj is esatolandó.

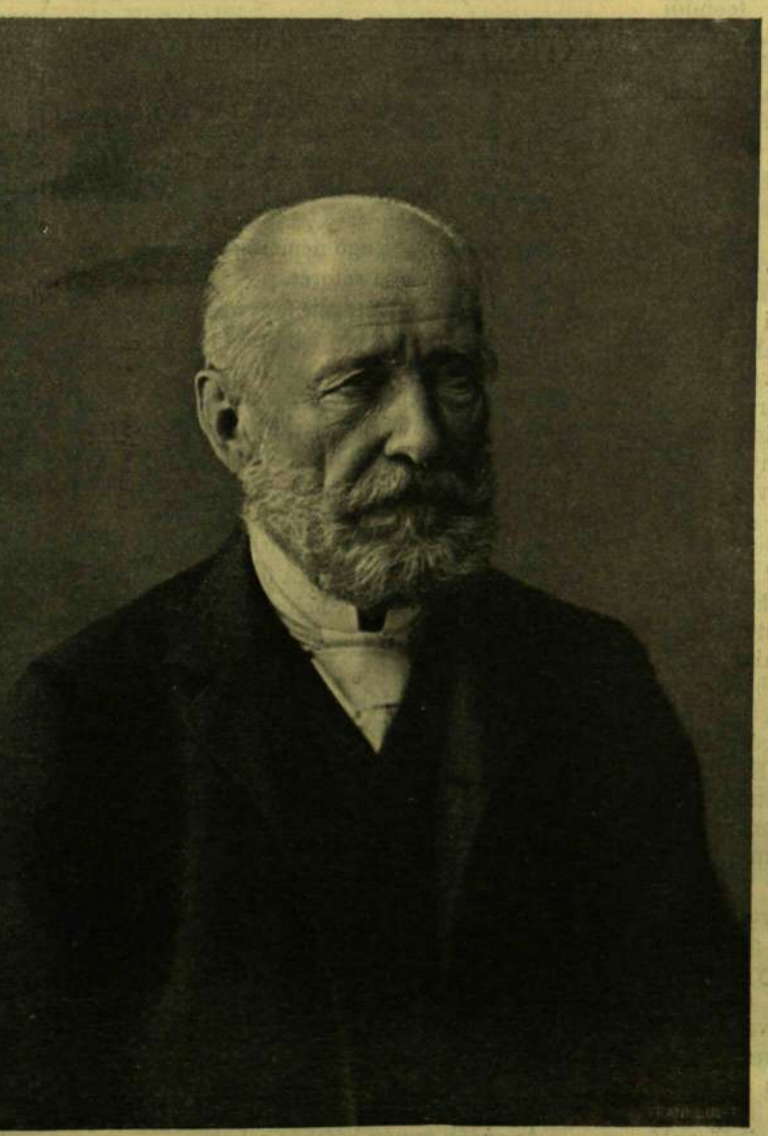
THAN KÁROLY.
 1834—1908.

CSAKNEM ÖTVEN ÉVE annak, hogy 1860-ban egy fiatal tanár foglalta el a budapesti egyetemen a chemia tanszékét. Csak huszonhat éves volt még, de megvolt már a nimbusza, mint hazafinak s mint tudósnak. A szabadságharcz vitézei közül való volt, egyike a legfiatalabb honvédeknek, még tán tizenöt éves se volt, mikor már ott küzdött Bem hadseregében. A bécsi egyetemről jött, ott kapta magántanári címét, de a budapesti egyetemre egyenesen Bunsen heidelbergi laboratóriumából jött. Tantárgya, a vegytan, akkor nálunk teljesen paragon heverő tudomány volt, helyiségei az orvosi kar Ujvilág-utcai épületében szűkek, sötétek, rozszantak, laboratórium felszerelésben és szervezetben kezdetleges. Negyvennyolcz év múlva, ma, hogy az egykori fiatal tanár mint tisztas aggastyán örök nyugalomra hajtotta fejét, a magyar chemiai tudomány virágzásban van, munkás kutatók egész serege dolgozik fejlesztésén, az egyetemeken és műegyetemen egész sora nyílik a jól felszerelt s a tudományos munka minden lehetőségét megadó laboratóriumoknak s a magyar chemikus mint egyrangú társ szerepel a művelt világ tudományos közvéleménye előtt. Hogy a dolgok képe egy emberöltő alatt ennyire megváltozott, ez a tény adja meg mértékét annak a veszteségnek, a mely Than Károly halálával művelődésünket érte, mert a mi a magyar chemiai tudományban az idő alatt történt, az túlnyomó részben Than műve.

vel párosult. Egyéniség volt a javából, egyénisége erejével ragadott meg mindenkit, a ki közelébe került. Ez magyarázza meg rendkívüli hatását, a milyet talán senki sem tett tanítványaira a mi egyetemi tanáraink közül. Egyéniségében megvolt az a suggestív erő, a mely nélkül igazi személyi hatás nem képzelhető. Még mikor a régi Ujvilág-utcai épületben adott elő, tanterme oly szűk volt, hogy hallgatóinak csak egy része fért el benne; a többiek a folyosó nyitott ablakai alatt csoportosultak s a mint Than Károly a katedrára lépett s elkezdett az ő halk, nyugodt, értelmes hangján beszélni, — egy mozczanás nem hallatszott, hogy valamikép egy szavát is el ne veszítse valaki.

S ugyanígy volt modern, új intézetének tágas, nagy tantermében is. Ha valaki zúgolódott, azért tette, mert messze kerülvén a katedrától, nem hallhatta jól Than szavát. Egyenletes, nyugodt, közvetlen előadása oly világos volt, a fogalmak oly szabotossággal formálódtak ajkán szavakba, hogy nagyobb mesterség volt őt nem érteni vagy félérteni, mint megérteni.

Nagyon méltányos és jóindulatu volt; tartózkodó, tőle távolállók szemében szinte ridegnek látszó modora alatt finom érzésű, meleg lélek rejtett. A kibén tanítványai közül tehetőséget s a tudomány iránti szeretetet látott, azt felkarolta, minden tőle telhető módon támogatta. Ebből magyarázható az az ideális viszony, a mely közte és munkatársai, asszisztensei között fennállt. Az ő intézetébe került fiatal tudós nem tekintette ottani helyét átmeneti állomásnak egy jobb poziczra, összeköttetések szerzésére való helynek, hanem igazán annak, a minek lennie kell: tudományos munkatérnek, a melyen dolgozhatni öröm és dicsőség s a melyen csak egy czél van: — dolgozni tisztán a tudományért. Intézetének ezt a nemes, tisztá levegőjét ő teremtetete meg s ez neki nem utolsó dicsősége. Ezzel érte el, hogy a magyar chemikus-kar, a mely túlnyomó részben az ő tanítványaiából áll, tudományos életünk legkiválóbb s legértelmesebb csoportjai közül való. Az igaz, hogy a ki ő hozzá csatlakozott és méltó ember volt, azt aztán szerette és pártolta is tőle telhetőleg. Megadott neki minden eszközt és módot a munkára, ellátta tanácssal, problémákat tűzött eléje, segítette megoldásukban egyetemes kiterjedésű tudásával, roppant kifejlett természetudományi megfigyelő képességével, tapasztalatainak rendkívüli gazdagságával.

THAN KÁROLY. Beller Rezső fényképe.

Hatása nem volt kisebb tanítványainak szélesebb körére sem, a kik mint valamely gyá-

korlati életpályája segítő eszközét tanulták intézetében a chemiát. Tanárjelöltek, orvosnövendékek és gyógyszerész hallgatók egyaránt hallgatták és el lehet mondani, hogy ha van tárgy, a melyben a budapesti egyetem európai színvonalon álló alapos kiképzést tudott adni hallgatójának, akkor a vegyten volt az. Than egyike volt a legkiválóbb didaktikusoknak, saját önálló módszer szerint adta elő tárgyát, a természettudományi tények és törvények nem a maguk élettelen elszigeteltségében kerültek a hallgató elé, hanem megelevenedtek a tudós eredeti, önmagából kialakított felfogásában s termékeny elevenséggel hatoltak be a fiatal hallgató agyába. A magyar chemiai műveltségnek megbecsülhetetlen szerencséje, hogy éppen ő, ezekkel a tulajdonságokkal felruházottan került élére éppen akkor, a mikor a vegyten gyakorlati és elméleti művelése világszerte oly óriási lendületet vett. Neki köszönhető, hogy ebben az egyetemes fejlődésben nem maradtunk el, hanem mindig megtartottuk az európai színvonalat. Mert Than, akármily öreg ember volt, utolsó napjáig együtt haladt a tudományval, tájékozva volt minden mozzanatáról, tudomásul vett s kritikailag feldolgozott minden újdonságot, sohasem avult el, mert nem vesztette el szellemi rugalmasságát és fogékonyságát. A vaskalaposság fenyegető kísértete, a mely ott szokott lebegni minden előregedetett akadémikus tudós feje fölött, ő tőle távol maradt.

Igen nagy munkát végzett, a melyet csak az tud kellően értékelni, a ki tudja, hogy az előkelőbb állást elfoglaló tudósra mennyire ránehezednek nálunk a mellékes, tulajdonképpen hivatásától idegen feladatok. Az egyetemi tanársággal, kivált ha az illető tanár kiválóbb munkaező is, annyi egyesületi, bizottsági és egyéb szereplés, ebben annyi mellékes munka jár, hogy miattuk alig tud hozzakerülni szak-tudományára komoly műveléséhez. Ezen ebben a visszás állapotban rejlik tudományos életünk meddőségének egyik fontos oka: jobb tudományos munkaezőinket annyira elfoglalják mellékes munkákkal az állam, a tudományos társulatok, a társadalom, hogy aztán nem csoda, ha idő multával tudományos tekintetben meddők maradnak. Than Károly lehetőleg elkerülte a szereplésnek ilyen alkalmait és kényesereit, de teljesen elhárította mégse lehetett. A mellett intézetének adminisztratív teendői is nagyon sok idejét lefoglalták. Mégis ráért mindig a kutató munkára is és egész sorát végezte az oly munkálatoknak, melyeknek eredményei nyomot hagynak a chemia egyetemes fejlődésében.

Mint tudós a Bunsen iskolájából került ki. Kezdetben főleg a gőzök chemiájával foglalkozott s ebbeli kutatásai jelentékeny mértékben elősegítették az Avogadro-féle törvény általános érvényre jutását. Később kalorimetriai kutatásokra vetette magát, az utóbbi években pedig leginkább az ion-elmélet foglalkoztatta, melynek általános elismeréséért kevesen tetek nála többet. Munkáiban egész sereg olyan eszmét vetett fel, a melyek később mások kutatásainak kiinduló pontjaivá vála, fényes eredményekre vezettek. Így például az ásványvizek vegyelemzésének mai módszere az ő kezdeményezéséből alakult ki. Legnevezetesebb felfedezése a carbonylsulfid, a melyet ő talált meg először a margitszigeti és a harkányi források vizében s a mely e révén kapta a «magyar gáz» nevet. S a magyar chemiai tudományak valóságos határköve *A kísérleti chemia elemei* című nagy kézikönyve, melyben eredeti didaktikai rendszerét és egész élete búvárkodásának eredményeit letette. Ez a nagy mű, a melyet, sajnos, nem fejezhetett már be teljesen, a tudományos világirodalom színvonaláról nézve is a legjelesebb chemiai kézikönyvek egyike.

Ezzel a munkásságával Than Károly egyik legerősebb oszlopa és dicsősége volt a magyar kultúrának is. Nemzetünknek nagy szerencséje, hogy éppen akkor, a mikor az állami és kulturális élet európai színvonalon való szervezésének ideje bekövetkezett, a kiegyezés ideje táján, majd minden téren akadtak a nagy feladatokra termelt kiváló egyéniségek. Than Károly nemcsak ezeknek a nemzedékből való volt, hanem a fajtájukból való is. Pályájának

jelentősége nem kisebb korának kiváló politikusaénál, mert a kultura a politikánál sem-mivel sem kisebb fontosságú nemzetfentartó tényező.

METEOR A FÖLDÖN.

Jöttem fekete világokon át
Kigyúlva a fekete éjben,
Jöttem követül, jöttem csodahírnek
Ötözve sugárba kevélyen.

Testvér vagyok én amaz égi tüzekkel,
Kik fönna a fényt s tüzet osztják,
Csillagfejedelmek, örök fejedelmek,
Miénk a dicséret, az ország!

S ti csak álltok előttem szótalanul...
Igaz oh, már béna az ajkam,
Oh, megpörkölvé szemem, csodaszárnyam,
S nincs fényruha, fényruha rajtam!

Idegen se vagyok, sem döbbenet már?
Mert hozzám sár s iszap értek?
Mert szürke vagyok már s holtrahűlő
S csak hullani jöttem elétek?

Halálkikötöm kicsi népe: iszap, sár,
Jámbor televény... biz e népek
Haszontalan és lebukott vagyok én csak
Vert koldusa, rongya az égnek.

S én mégis azért lelkeembe' kevélyen
Egy égi világ izenetjét hordom,
Hordok csodahírt, idegent s döbbenőt,
Bár béna a szó, ha kimondom.

En hordtam az ég tüzeit magamban,
En boldog elégetem az ég közepében,
En buktam az égből — oh üdv e gyalázat! —
Egy pillanatig örök életet éltem!

Testvér vagyok én amaz égi tüzekkel,
Kik fönna a fényt s tüzet osztják,
Csillagfejedelmek, örök fejedelmek,
Miénk a dicséret, az ország!

Bodor Aladár.

KIRÁLYNŐ BEVONULÁSA.

Az alkonyatnak rózsaszín tüze
Kigyúlt a kékeszöld hegyormokon.
Tolvaj sötétség lappang lent a mélyben,
Távol közelg a gyászos Éj vakon.

Köröskörül merengő némaság
Ütötte fel királyi sátorát.
Talpig lombokba rázott fenyvesek
Állnak, mint egy-egy zöld csuklyás barát.

A völgynek méhe, íme, felszakad —
Szűl gyönyörű jelenést. Mint egy álom:
Lágyan rengő hintó száll fölfelé,
Előtte hóféhér ló, büszke, három.

Nincs kormányos a bíborszín bakon,
Csak bent, a hintó drága foglalatja:
Egy szőke hölgy ül, hajnalló pirosan,
Ölében repdeső kicsiny magzatja.

A hölgy mosolyg, s e rózsaszín mosolygást
Verik tán vissza fönt a fellegek.
Aranypiros szárnyuk, egy angyaltábor,
A hintó fölött lágyan ott lebeg.

Két oldalán, mint vasha zárt herold,
Két férfi lépdek, két mozgó szobor.
S e díszmenethez dallamot patak csörg,
Madár trilláz, mély föld-döngés dobol.

A hegy kolompós nyája, roppant barmok,
E szálló tüneménynek mind kitérnek.
Hegyhátak lágyan hajlanak alább,
Puha vánkösűl e bíbor szekérnek.

Az erdők ormán hóféhér ruhában
Leszállt ködlányok rémlenek alá.

Óriás fenyvesek csoportba állnak,
S fejét, ha bírná, mind meghajtaná.

Száll, száll tovább a bíborszínű galya
Alkonyi homály rengő tengerén.
A lég piros hullámot ver utána...
— S a kocsit követi egy szürke rém.

Garaboncsás diák. Felleghajója
Ezer-rétben inceslg fűvel, bokorral.
Süvegjén kakastollat lenget a szél,
Ruhája kipermezeve úti porral.

Egy sipót fúj. Soha nem hallott dallam
Gúgyg, perg, jajgat, sikong öblein.
Sokszor kacagás, sokszor siralomsmó,
Sokszor édes kék, sokszor csupa kin.

Bámul a rengeteg. Figyelve állnak
Álomra hajló, zöld szőrű hegyek...
— Egy ormon állva nézem rémledeze,
S látom: ott hátul én magam megyek!

Oláh Gábor.

DAL A CZIPRUSOKRÓL.

Elbeszélés.

Irta Zöldi Márton.

Nem messze a Sebes-Körös partjától, a nagy alföldi község szélén szelid akácok sűrű lombja körül néhány fehér márvány-piramis csillan elő. Ez a márványdísz a halottaké, a sűrű akácok sirhanatokra hintik himbáló árnyékukat... A temetőtől egész a község utolsó házáig nagy jegenye-fasor vezet. A holdvilág bágyadt sugara alig tud áthatolni a fakoronák sűrűségén.

Lehetetlen holdvilágos éjen poétikusabb sétat-helyet képzelni, mint azt a rövid utat, mely a temetőtől a községig vezet. Az a zömök, éles arezéli fiatal ember, ki puskával a hátán merengve járt ezen az uton, Ágothay Sándor volt, özvegy Ágothaynének egyetlen fia és örököse. Ez az örökség mindennek előtt egy szép, rendezett, tehermentes birtokot jelentett, melyet az energikus özvegy asszony néhány száz holddal megszerzett.

Ágothay Sándor már harminczadik esztendejét taposta, mikor két évi távollét után ismét haza került. Azon a holdvilágos nyári estén vízi szárnyasokra ment vadászni a Sebes-Körös partján elterülő nádasba. Mikor a temető mellett elhaladt, valami szorongást érzett lelkében... Az a gondolat lepte meg elméjét, hogy mennyire más életet élt boldogult atyja, ki immár 18 éve nyugszik a földi temető szinte ridegen egyszerű kriptájában.

Sándor édes atyjának, a megye egykori alispánjának ószintén tisztelt neve volt azon a vidéken, hol az emberek, jómóduak, annyigilág és erkölcsileg függetlenek lévén, igen követeledezők. A volt alispán nagy képzettségű jogtudós volt, kit az Akadémia fiatalon tisztelt meg azal, hogy levelező tagjának választotta meg... És 45 éves korában hirtelen meghalt, miután feléig sem haladt egyik nagyobb szakmunkájának megírásában... Ez a töredék is egyik öröksége volt Sándornak. Húsz éves korában az az erős elhatározás érelődött meg a fiú lelkében, hogy komoly tanulmányok után befejezi édes apja művét...

Azóta 10 év telt el... Az erős elhatározás meggyöngült, a komoly tanulmány egyáltalában nem volt komoly. Csak épen, hogy elérgette az egyetemet, hivatalt is vállalt a minisztériumban, de a fővárosi élet léhasága kipusztított belőle minden jóra való becsvágyat.

Epen arról adott magának számot, mikor a jegenyefák komor árnyékán lépdelt. És úgy érezte, hogy a temető felől, a susogó akáczlevelek mögül valami szemrehányó hang közeledik felé... az édes apja szelid fedése...

Bírálni kezdte a lezajlott utolsó tíz esztendőt... A magába szállásra alkalmasabb helyet és időt alig választhatott volna. Körülötte a nyári éjnek fenséges csöndje, s a tisztá halvány-szürke égen a nagy ezüstös égítést, mely rideg nyugalmmal haladt kimért útján, mint valami öntudatos lény...

Még elején volt az önvád nagy monológjának, mikor ott maradt, míg az öreg kántor vissz-

énekző hallatszott. Valami szokatlanul lágy, meleg mezoszoprán, mely szellő könnyűséggel hullámzott a hanglétrán... Ilyen könnyen, természetesen csak naturalisták és nagy művésznők tudnak énekelni.

A melódia szokatlanul kedves és teljesen ismeretlen volt. Ágothay Sándor finom zenéérzékkel bírt, s talán épen a muzsika tudta lelkierejét lekötöni. Ez a könnyelmű életet folytató fiatal ember néha órákig ült a zongora mellett... És ilyenkor üdült fel igazán.

Megállt és hallgatta a dalt... Bár eleinte játszíjan könnyűnek tetszett, észrevette, hogy a finom átmenetek, a szinte légiesen hullámzó tört akkordok fejlett zenei tehetséget kívánnak. Figyelt a szövegre... Nem tudta egész tisztán megérteni, csak egy-egy verssort: «Cziprusok szelid árnyéka — borul a magános hajlékra»...

Negyedóránál is tovább hallgatta... Aztán csönd lett... Sándor még ott állt jó ideig... szerette volna, ha ismételné hallja, hogy jobban belelévődjék emlékébe... De a csönd állandónak mutatkozott. Sándor hazament... Az úton folyton dudolta: Cziprusok szelid árnyéka — borul a magános hajlékra...

Többet nem tudott, sem a szövegből, sem a dallamból... Eleinte bosszúságot érzett e miatt, később zaklató vágyat, hogy ezt a dalt megtanulja. Aztán felmerült a kérdés lelkében: ki leheteti az énekesnő?... Az öreg kántornak nem volt leánya, csak egy fia, ki Sándornál jóval idősebb, de annyival nem, hogy ennek a lánya lehetett volna... Kicsoda tehát?

Mikor hajnalban felébredt, ismét a cziprusról szóló dal kívánczolt ajkára.

— Ezt meg kell tanulnom, — mondotta magában, — olyan melegséggel árasztotta el lelkemet, minőt még nem éreztem... Vajjon ki énekelhette?

Restelte édesanyjával közölni kíváncsiságát, s elhatározta, hogy még az nap meglátogatja az öreg kántort, ki édesapjának is jó embere volt. Bizonyos volt benne, hogy szívesen látják...

De az nap nem mehetett el. Édes anyját kellett bekísérni a városba. Késő éjjel volt, mikor hazérkeztek.

Az nap Sándor többször kapta magát rajta, hogy a mult éjjel hallott melódiát dudolja. Meg is kérdezte édesanyjától:

— Ugy-e szép, mama?
— Nagyon szép, mondotta a matróna, nem tudod folytatni?

— Nem tudom, de meg fogom tanulni... Meglásd, neked is nagy gyönyörűség lesz benne.

Másnap reggel alig várta, hogy a látogatásra alkalmas idő elkövetkezzék. Tizenegy órakor ott volt a kántorlak udvarán. A kántorné fogadta a vadszőlős ámbituson. A jó asszony örövendett és csodálkozott.

— Minek köszönhetjük a ritka szerencsét? — kérdezte.

— A kántor urat kereselem.
— A férjemet? Nincs itthon... A hügom leányát vitte a vasuti állomáshoz. Itt volt nálunk látogatón... Dehát tanítónó szegény, haza kellett utaznia...

— Ugy? — kérdezte Sándor önkénytelenül elmosorodva. — Ugy-e, — tette hozzá hirtelen, az ön huga volt, ki oly szépen énekel?

— Bizony igen, — mondotta a kántorné, s hangjában büszkeség csengett, — tetszett hallani?

— Igen, a faszorból, tegnapelőtt késő este... — Ugy? Persze, akkor énekelte itt az udvaron...

— Nohát azt az éneket a király is meghallgathajta...

— Ezt mondotta az uram is... — Jól mondta, — sietett Sándor megjegyezni, — magam is szomorú lettem, hogy olyan hamar vége lett. Hogy hívják a kedves hugát?

— Bakos Ilonának.
— S hol lakik?

— Messze, nagyon messze. Somogy vármegyében, Dráva-Nagylakon, okleveles tanítónó... Vele van édes anyja, a Zsófi hügom, a ki már tizenöt év óta özvegy, ép úgy, mint a maga drága mamája.

Sándor ott maradt, míg az öreg kántor vissz-

A KERESKEDELMI CSOPORT BEJÁRATA.

A LONDONI MAGYAR KIÁLLÍTÁSRÓL.

száerkezett a vasuti állomásról. Élénken tudakozta tőle, hogy mi annak a dalnak a címe, melyet az Ilona kisasszony tegnapelőtt este énekelte? Az öreg kántor csak nagyon hézagosan tudott felvilágosítást adni:
— Valami régi olasz, ha ugyan nem spanyol dal... Az Ilona mondta, de biz én elfelejtetem... Az bizonyos, hogy nagyon szép... Nekem is folyton a fülembé szong... Bánom, hogy meg nem tanultam. De Ilona annyi szépet énekelte... Ez volt a legszebb... Tudom, hogy apjától tanulta, ki valamikor Olaszországban járt... katona volt... aztán az is kántor lett...

Egy hét múlva Ágothay Sándor ismét a fővárosban volt, s összejárta valamennyi zeneműkereskedést, hogy felhajtassa a dalt a cziprusról. Nem volt szerencséje sehol, sem ismerték, s utbaigazítást sem tudtak adni...

Sándor örömmel vallotta meg magának, hogy ez a bájos melódia még külső életviszonyaira is kihat... Sokkal többet időzött otthon, mint azelőtt... hetenként könyveket, jogi szakmunkákat vásárolt, s azután olvasta őket... De a szép melódia nem hagyta nyugodni... Valami ellenállhatatlan vágy kezdte ösztökélni, hogy komolyabban járjon utána...

Meg is tette. Elővette a vasuti térképet, megkereste rajta Dráva-Nagylakot, s még az este elutazott. Hajnalban ért a kis drámentumi községbe, mely szomorúan elhagyatottnak, bántóan szegénynek tűnt fel előtte szalmás házfedelekkel, roskatag faházzaival s düledező deszkakerítésével...

— Itt nem borul cziprus a magános hajlékra, — mondotta nagyot sóhajtván.

Néhány órával később Bakos Ilonával, egy komoly arczú, okos szemű, kissé tömzsi orrú leánnyal állott szemben. Bemutatkozott.

— Nagynénjétől tudtam meg, hogy itt lakik. Egyenesen önhöz jöttem.

— Hozzám? — kérdezte a leány csodálkozva. — Miben lehetek szolgálatára?

— Egy dalt akarok öntől megtanulni.
— Egy dalt?

— Igen. Egyszer már hallottam ezt a dalt, a cziprusok árnyékáról szól, mely egy magános hajlékra borul... Ön a kántorlak udvarán énekelte, s én az utczán állottam... Megvallom, noha nem vagyok zenei tehetség híján, egyszeri hallásra nem tudtam megtanulni. Azért jöttem ide.

— Csupán azért? — kérdezte Bakos Ilona fokozódó kíváncsiságból.

Sándor egy kis zavart érzett. Szükségének látta mentegetődni.

— Tudom, — mondotta, — hogy ez a mohóság betegesen regényesnek látszik... De ön nem fog szigorú bírólenni.

— Legkevésbé, uram.
— S megtanít arra a dalra.
— Nagyon szívesen, — mondotta Bakos Ilona egyszerűen. — Azt a dalt én is imádom. Valahányszor énekelem, lelkelem szokatlanul elérzékenyül. Igazán örvendek, hogy másban is mély érdeket tudott ébreszteni. Ha úgy tetszik, azonban leírom hangjegyekre, mert én csak hallás után tanultam meg boldogult atyámtól.

— Jobb szeretném, — mondotta Sándor mélyen meghajtva magát, — ha én is hallás után tanulnám meg.

— Jó, tehát énekelem. Tessék átfáradni, a zongra a másik szobában van. Néhány hangja hamis, de ide oly ritkán jár zongorahangoló. A kíséretet magam komponáltam hozzá. Nagyon banális... Számítok elnézésére...

Félóra múlva Sándor kifogástalanul énekelte a dalt a cziprusokról...

— Ah, — sóhajtott, — most már mehetek. Még ürügyet sem tudnék találni arra, hogy maradjak.

— Dehát miért is keresne ürügyet? — kérdezte a leány nyílt tekintettel.

A válasz öszintén csengett:
— Mert maradni szeretnék.
— Maradni?

— Igen...
Nézték egymást, s nem találtak szavakat, hogy a keletkezett zavart leplezzék... Ilona odament a zongorához, s ujjai végigfutottak a billentyűkön... egy dalba kezdett, melyet hal-

kan dudolt... Sándor a háta mögé állt, s áhítattal hallgatta... Az ajtó halkán megnyílt, s egy tisztas öregasszony, Ilona édesanyja lépett be. Kötény volt előtte... a konyhából jött... Egy darabig némán nézett arra, a fiatalemberre, a ki leánya háta mögött állott, aztán megszólította leányát:

— Ilona, nem tudtam, hogy neked vendéged van...

Ilona pirulva ugrott fel a zongora mellől.
— Igen, mama, ez úr...
Sándor fejezte be a mondatot:

— Régi jó ismerős, annál is több...
— Annál is több, imádója az ön kedves leányának.

— Imádója? — hangzott erőlyesen, — uram, az én leányomnak tudtommal...

— Bocsanatot kérek, — sietett Sándor közbevágni, — kérőt akartam mondani...

— Kérőt? — csodálkozott az éltes asszony-ság — Ilona, te neked nincsen semmi szavad?

— De igen, mama, egyelőre csak annyi, hogy Ágothay úr itt marad nálunk ebédre... A többi ráér... Nem igaz?

Ágothay Sándor tisztelettel, mélyen hajtottva meg magát...

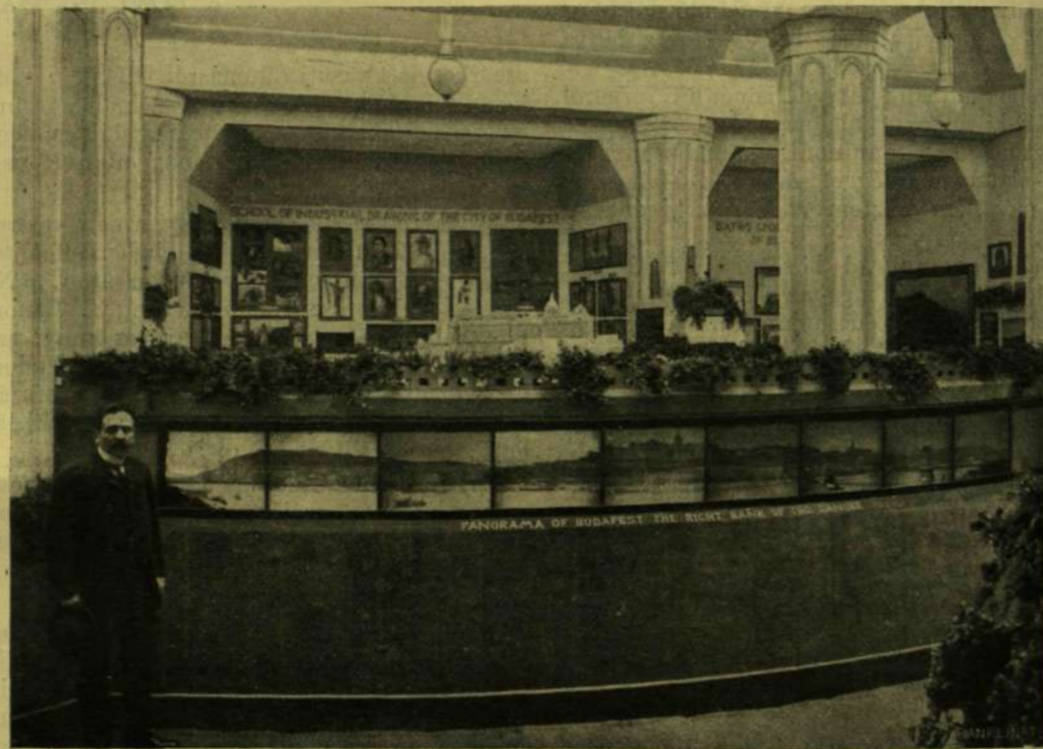
A MODERN BUDAPEST. (A fővárosi múzeum kiállításából.)

A LONDONI MAGYAR KIÁLLÍTÁS.

Már körülbelül két hónapja, hogy az Earl's Court megnyitotta kapuit és a hivatalos Magyarország Londonban bemutatkozott az angol közönségnek. Sajnos, majdnem kizárólag csak a hivatalos Magyarország, mert a gazdasági élet többi tényezői, az iparosok és kereskedők távol tartották magukat a vállalkozástól. Tartottak tőle és nem teljesen indokolatlanul, hogy a Franco-British Exhibition a maga óriási arányaival a mi kiállításunkat agyon fogja nyomni. Félelmükben aztán elmaradtak a kiállításról.

Szerencsére ez a legrosszabb eshetőség nem következett be és a sötét látók félelme nem vált valóra. Londonban most öt különböző kiállítás van és mindegyiknek van publikuma. Ez az öt millió lakosú város elég nagy arra, hogy több kiállítást is elbíron és mindegyiknek biztosítson közönséget.

A mi magát az Earl's Courti magyar kiállítást illeti, nem túlságosan nagy, de rendezése alapján véve jó és alkalmas arra, hogy a modern Magyarországot megismertesse és Anglia figyelmét Magyarországra terelje. A kiállítás tulajdonképpen hat főcsoportra oszlik: közoktatásügy, földművelésügy, kereskedelmi cso-

A FŐVÁROSI IPARISKOLA KIÁLLÍTÁSA.

AZ IRODALMI KIÁLLÍTÁS.

A LONDONI MAGYAR KIÁLLÍTÁSRÓL.

port, Budapest, művészeti csoport és háziipar, melyekhez a magán czégek kiállításai csatlakoznak.

A bejáratához legközelebb eső épületet, a Princess Hallt, a közoktatásügyi csoport foglalja el. A csoport rendezésében az alapelv az volt, hogy Magyarország oktatásügye az óvodától az egyetemig fel legyen tüntetve. Ezenkívül itt vannak bemutatva a különböző tudományos intézetek is. A magyarság kulturális fölényét a nemzetiségek fölött a hazai sajtó gyűjteményes bemutatása szemléltető módon illusztrálja. Kiválóan érdekli az angol vendégeket az irodalmi csoport is, melyben az eddig magyarra fordított angol klasszikusok vannak bemutatva.

A következő pavillon, a Ducal Hall, a földművelésügyi csoporté, a melyről néhány képet már más alkalommal küldöttem. Ez a csoport a leggazdagabb és legváltozatosabb az egész kiállításon. Az anyag, a mely itt össze van gyűjtve, nagyon hálás és alkalmas arra, hogy a közönség érdeklődését fölkeltesse.

A főváros csoportja a Queens Palace déli részét foglalja el. Középpontja a királyi palota nagy gipsz modellje; körülötte hat fülkében vannak elhelyezve a fővárosi múzeum kiállításai, a modern Budapest csoportja, a város technikai berendezései, a kulturális intézmé-

nyek, a főváros iskolái és a budapesti fürdők csoportos kiállításai. A kiállítás e részében nagy érdeklődést keltett az aquincumi ásások bemutatása. Ezek az ásások Angliában eddig jórészt ismeretlenek voltak és most a londoni régészeti egyesület a kiállított anyagot kölcsön kérte, hogy külön előadásban ismertesse tagjaival a római kor magyarországi emlékeit.

Szemben a főváros csoportjával, a Queens Palace másik részét a kereskedelmi csoport foglalja el. A csoport egyes részei a kereskedelmi múzeum, a magyar vasutak és hajózás, a posta és táviró és az ipari oktatás. Államvasúti gépeink modelljei nem csupán a szakemberek, hanem laikusok figyelmét is lekötik, annál is inkább, mert sok tekintetben modernebbek és tökéletesebbek, mint az angol vasutak gépei.

A művészeti csoport, különösen annak iparművészeti része, a melyet Radisics Jenő rendezett, bizonyos szempontból különös figyelmet érdemel. A magyar iparművészet már évek óta néhány kiállításon, különösen Párisban és Milánóban nagy sikert aratott. Most is, noha a kiállításnak ez a része meglehetősen csekély, ismétlődik ez az eset és mindenki a legnagyobb elismerés hangján beszél róla. A Walter Crane vezetése alatt megjelent angol művészeket meglepte a formák gazdagsága és változatossága. Az applikált művészeti tárgyak közül a Zsolnay cég ezon kacsái és gazdag

szin pompájú áruí ismét nagy sikert arattak. Összevetve ezt az előző kiállítások tapasztalataival, akaratlanul fölmerül a kérdés, hogy nem lehetne-e nekünk a magyar iparművészeti dolgokkal olyan speciálitást teremteni a világpiacra, mint a minő a thüringiai játékszer, sheffeldi vas és ezüst, meissenai és sévresi porcellán, vagy a florencei szalmakalap. Ide sorozom a magyar háziipar gazdag és változatos termékeit is, különösen a himzéseket, a melyeknek forgalomba hozatala körül a Kereskedelmi Részvénytársaságnak van nagy érdeme.

Kilencz termet foglal el a kiállításon a magyar képzőművészet, iskolák és művésztelepek szerint bemutatva. Az angol művészeti iránynak és izlésnek megfelelően a modern és impresszionisták természetesen csekélyebb mértánylásban részesülnek, mint azok a piktorok, a kik tompább színekkel dolgoznak és képeik kidolgozásával törekcsenek hatást elérni. Angol műkritikusok véleménye szerint a magyar művészet sokat ígér, de ma a vajadás állapotában van és keresi az igazi irányt, melynek szolgálatába álljon. Külön megemlítem, hogy László Fülöp arcképeitől eltérve, a melyeket idekint jól ismernek, a legnagyobb elismerés hangján egy képről irtak az angol lapok, Skutecky Döme kovácsműhelyéről.

Magán czégeink, mint már említettem, Zsolnayt leszámítva, sajnos, gyengén képviseltették magukat és ez a kiállításnak gyenge oldala.

A SZENT JÁNOS-TÉR.

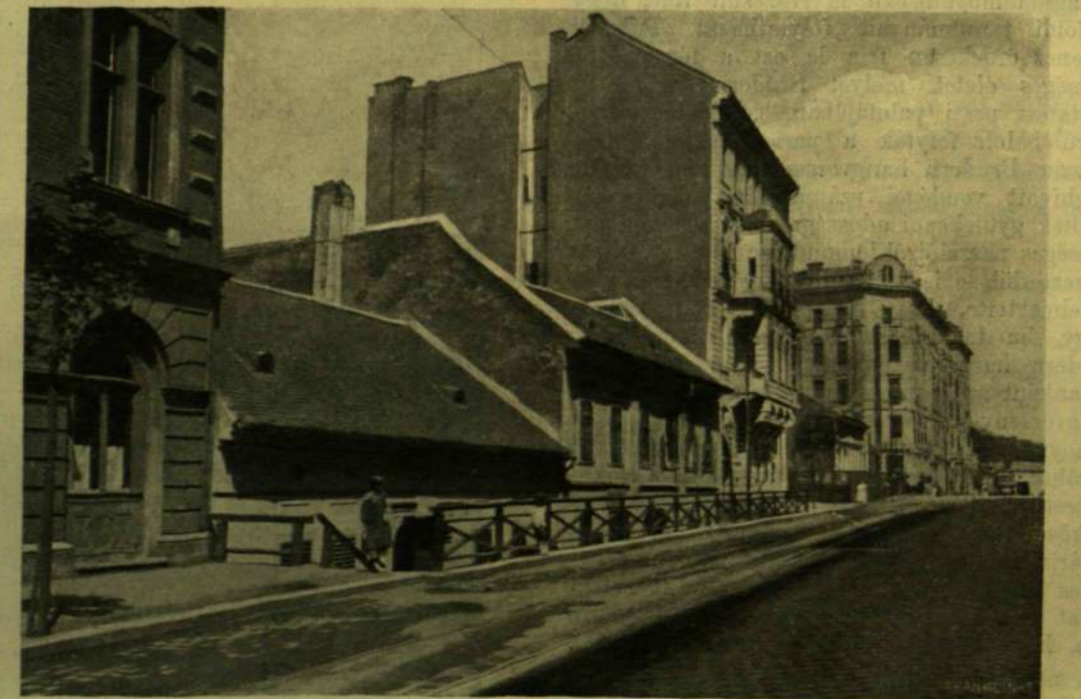

A ZSIGMOND-UTCÁNAK A KAPUCZINUSOKKAL SZEMBEN LEVŐ RÉSE.

Pedig hogy az érdeklődés nem hiányzott volna, mutatják azok a kérdézősködések, a melyek a kereskedelmi múzeum által felállított információs irodába érkeznek. Ezek a kérdézősködések mutatják egyttal azt is, hogy komoly körök részéről van bizonyos fokú érdeklődés a kiállítás iránt, a melyet mindenesetre ki kellene használni a magyar ipar és kereskedelem javára. Magában ugyanis a kiállítás nem céz, a céz az, hogy egy részt az idegen világ, a mely még ma is sok esetben indokolatlan roszindulattal van eltelve Magyarország iránt, lásson valamit a modern Magyarországból, másrészt hogy azok, a kiknek érdekében áll, ezt a pillanatnyi érdeklődést állandóvá téve a maguk javára gazdaságilag kihasználják és gyümölcsöztessék. Tonelli Sándor.

A PÁRISI HÁZ.

A főváros fejlesztéséről szóló törvényjavaslat életbeléptetésével szabályozás alá kerül, 1867 óta immár negyedszer, Pest legrégebb városnegyede, a Belváros, melynek még megmaradt öreg házai és emlékei a legújabb szabályozás által rövid idő alatt véglegesen eltűnnek. Első ezek között, melynek bontását már előre jelentette a sajtó: a párisi ház. Huszonöt év előtt már megsabályozták egy szert ezt az érdekes és ódon épületet, akkor a

A ZSIGMOND-UTCA A PÁLFFY-TÉR FELŐL NÉZVE.

BUDAPEST ÚJ ES RÉGI HÁZAI EGYMÁS MELLETT.

Kigyó-tér rendezése tette szükségessé a rajta való változtatásokat. Ez a szabályozás olyan formán történt, hogy egy darabot egyszerűen lementették belőle, az elvágott részt pedig később lebontották. A Kigyó-utca 2. és Koronaherceg-utca 5. szám alatt fekvő ház Kigyó-utcai része ilyen formán meglehetősen kuriózus alakot kapott, ellenben a Koronaherceg-utczára eső rész megőrizte régies stíljét és a mi ebben a stílben érdekes volt, antikvitását. Sem eme felemás voltával, sem régességével, sőt még egykori párisias utánzatával sem lett volna azonban történelmi nevezetességi emlékké, ha nem tapadt volna hozzá egy-két olyan epizód, mely a köztudatban a kulturhistória érdekességei közé emelte. A házat 1817-ben építtette, báró Brudern József és a negyvenes évek elejéig az tette egyedül nevezetessé, hogy egy kis utca, a «párisi utczáska» vezetett rajta keresztül, két oldalán pedig harminczkét bolt húzódott, hol a régi Pest legelőkelőbb divatüzletei sorakoztak. Ez az átjáró sikátor is azonban párisi mintára készült, illetőleg a mult század elején Párisban divatozó hasonló házak imitációja nyomán s harminczkét boltjával a régi világban olyan nagy hatást tett, hogy a Hazai Tudósítások, mint legmutatósbab pesti látványosságot hirdette, a bécsi Kuria pedig külön czikkében, — «Pest emelkedése nagyszerű épü-

Indulás a partoldalon lefelé.

letek által — a magyar főváros világvárosiasodását dicsérte általa. E külső érdekességén kívül 1871-ig az volt a másik nevezetessége, hogy a ház Koronaherceg-utcai részében, az első emeleten lakott báró Brudern József, a tulajdonos, a ki egyike volt a mult század legműveltebb magyar főurainak. Gazdag régiséggyűjteménye és könyvtára foglalta el lakosztályának egyik részét, szalonjában pedig nap-nap után tíz, néha tizenöt-husz főúr, politikus és katonatiszt ebédelt, mindannyian frondórok, kik élesen bírálgatták a Ferenc császár politikáját, a táblabírák szűk látókörét, nyilvános agitációkat azonban nem folytattak. Ezek voltak azok a magyar napoleonisták, a kik sóvárogva várták az osztrák monarchia bukását, hogy helyébe új alakulás jöjjön. Így beszéli el Pulszky Ferenc báró Brudernről szóló megemlékezésében. Napoleon Szent Ilonai száműzetése után is egyre biztak a letört császár szerencséjében s komolyan hitték, hogy, miként Elbáról, egyszer csak Szent Ilonáról is váratlanul Európában terem és leszámol összes ellenségeivel.

A Brudern báró házában gyakori vendégei voltak: Andrassy Károly és György grófok, Vécsey Mihály gróf, Fejérváry Gábor, Viczay gróf, a sárosmegyei Pulszkyak, Fleckel jószágigazgató és kívülük még azok a mű-gyűjtők, művészek, külföldi professzorok, antikváriusok stb., kikkel Brudern állandó összeköttetést tartott fenn. Járatos volt a Brudern-házba Markó Károly festőművész is, a ki a Fejérváry protekciója révén itt ismerkedett meg Brudernnel, s miután több képét eladta, azonkívül anyagi támogatásban is részesült tőle, hogy külföldi tanulmányait folytathassa. Pulszky Ferenc érdekesen írja le ezt a fényűző és költséges életet, melyet Brudern éveken át folytatott pesti palotájában. Tél idején nagy-szerű bálók folytak a párisi házban, nem egyszer Brudern hangversenyeket rendeztetett meghívott vendégei számára s mikor már kezdtek gyülekezni adósságai, akkor sem akart költséges passzióiról lemondani. E miatt heves összezördülése is volt Fejérváry Gáborral, a ki figyelmeztette, hogy rövid idő alatt tönkre megy, ha takarékosabban nem gazdálkodik. Brudern haragra lobbant, fenyegetőzött, de lassanként azért mégis megadta magát. Báljait, hangversenyait és művásárlásait iparkodott elhagyni, végképen azonban sohasem mondott le róluk. 1831-ben, mikor meghalt, birtokai és pesti háza annyira meg voltak terhelve, hogy örökösei vevőt kerestek számára. Ekkor jutott a párisi ház a Teleki család birtokába. A negyvenes évekbeli házjegyzékek már mint Teleki házat tüntetik fel s meg van az is jegyezve róla, hogy 1848-ig a 621-es házzszámot viselte.

A negyvenes évekből irodalmi vonatkozások miatt vált aztán nevezetessé a párisi ház. Emich Gusztáv 1843-ban ugyanis itt nyitotta meg (a Koronaherceg-utcai oldalon) *Nemzeti könyvkereskedését* és az első emeleten bérelt lakást, mely a könyvkereskedéssel külön lép-

csővel volt összekötve. Emich ekkor már könyvkiadással is foglalkozott s ezen a révén Petőfi, Vörösmarty, Jókai, Jósika, valamint a régi és ifjabb írói nemzedék állandóan megfordult boltjában. Még nagyobb jelentősége lett a könyvkereskedésnek az ötvenes években, mikor Emich már az első kiadók sorába küzdötte fel magát. A szabadságharc leveretése után az összes magyar lapok megszűntek, szükséges volt tehát egy olyan sajtó organumról gondoskodni, mely a cenzúra szigorja ellenére legalább közművelődési kérdésekben agitáljon a magyarság érdekei mellett. Az első magyar lap a forradalom után a «Magyar Hírlap» volt, ez azonban nem volt független lap, mert a kormány szolgálatában állott s csupán azért alapították, hogy az ő törekvéseit propagálja. Emich Gusztáv 1849 végén megalapította aztán a «Pesti Napló»-t, s szerkesztőjéül Császár Ferencet tette meg. A szerkesztőség a párisi ház Koronaherceg (akkor uri utca) utcai oldalán volt egy kis szobában, itt dolgozott nemsokára Lévy József is, mint az újdonság rovat vezetője. A sokféle s majdnem állandó zaklatások folytán nyolcz év alatt tízszer cserélt szerkesztőt a Napló, többféle vizsgálatot indítottak ellene, az első hónapok után pedig új helyiségbe, a Lauffer-féle házba költözött. A hatvanas években Teleki József gróf, 1859-ben pedig Teleki László, az 1860-iki felirati párt tragikus vezére laktak ebben a házban, mely nemsokára arra a sorsra jut, a mi minden régiségnek az osztályrésze. Lebontják és milliót érő palotát emelnek helyébe, miután tisztes pályafutását befejezte s egykori divatosságából levitézlett ócska ódonassága.

Zuboly.

A BÜVÖS ERSZÉNY.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Írta KRÚDY GYULA.

Vidám, nagyhajú, lángoló szemű gyermek-leány volt Rózsa. De a vidámságából hiányzott a széles pajzanság, a melylyel az ifjú színész-leányok rendszeren tüntetőleg megkülönböztetni akarják magukat a rendes «házi-lányoktól», inkább valami bájos, csendes szomorúság érzett ki mindig a hangjából, nevetéséből. Valami olyan komoly szomorúság, a mely önkénytelenül rokonszenvet keltett mindenkiben, a ki a leánnyal érintkezett. Sőt még azzal is tisztában volt, hogy pályáján ezer veszedelem leskelődik reá és már elég veszedelem magábanvéve az is, ha mindegyik veszedelmet szerencsésen elkerülte. Husz esztendő volt Rózsa,

Korlát-ugrás.

Brenner testvérek felvétel.

KOVÁCS JENŐ HONVÉDHUSZÁR HADNAGY BRAVURJAI ROZMÁRING NEVŰ LOVÁN.

a ki talán inkább meghalt volna, mintsem valami tisztátalanságot kövessen el.

Viczky Gábor, midőn egy ősszel visszatért Pestre, Baracska úrtól, a hol a nyári vakációt töltötte, valahogyan úgy érezte, hogy a két hónap alatt kiszeretett szerelméből. Elégette a verseket, a melyeket Mariettához írogatott és naplójában, a melyet diákos pontossággal, szeretettel írt, ezen sorokat írta be:

«Mától fogva új életet kezdek, szakítok könyvelmi szenvedélyeimmel, mert én szegény ember vagyok, a kinek nem lehetnek szenvedélyei...»

A szenvedélyek alatt titokban a szegény Mariettát gondolta, a ki ártatlan, vénleányos vágyódással várta vissza egész nyáron a Bayard-frizurás diákot. Sőt egyszer levelet is írt neki, a ki ártatlan kacérsággal jön reá a rajongó szerelemre, a melyet a gyermekifjában ébresztett. A mikor Marietta gyermek volt, a híres tölgyek még olyan büszkén zúgtak az ősi birtokon, mintha ezer esztendeig mindig a Fátýoloknak zúgnának. Az anyja, született Csáky bárónő, nagyratató asszony volt és Marietta sülldő leány korában már francziául beszélt az egri püspökkel, a ki bérmlő útjában a Fátýolék falujába is elvetődik, míg ugyanakkor Jankának angol nevelőnőt fogadtak.

A hosszú téli esteken, a mikor a három Fátýol-leány kézimunka vagy regény mellett ültek körül a kerek asztal a függőlámpa alatt, Viczky Gábor is odahuzerkodott könyveivel és csendesen tanulgatott a leányok között. Marietta olykor elmélázva dőlt hátra a széken és míg megigazította asszonyos pongyoláján a csipkéket, megszólalt:

— Elfelejtetek francziául, ha nem beszélhetek senkivel.

Viczky Gábor egy esztendő alatt szépen, játszva megtanult francziául a kerek asztal mellett. Marietta nagyon jó tanárnő volt és ártatlan kacérsággal ígért csókot Gábornak, a mint az első francia levelet intézi hozzá.

Naív, gyermekes szerelem volt az, a mely az idős leány és a gyermekifjú között sokáig lap-pangott. Marietta, ha ábrándos napja volt, az ujjain kiszámította, hogy hány esztendő múlva lesz Gábor abban a korban, a mikor meg-nősiülhet és titkon azt gondolta, hogy ő akkor még nem is lesz olyan nagyon öreg.

Lappangott a szerelem, de lángra sohasem gyúlt, mert Marietta nemes, tisztalelkű nő volt,

alatt vonúlhatna vissza kedves konyhájába, a hol senkisémet látja a szegény mimosa pudicá. Egyszer Gábor véletlenül felpillantott a könyvből, a mely előtte volt és úgy érezte, hogy valaki erősen nézi oldalról. Hirtelen arra fordította a fejét és a Janka becsületes két barna szemét látta magával szemben. Látta azt a két szemet, a mely rajongással, oda-adással pihent a fején, a míg ő tanult. De látta az esdeklő tekintetet is, a melyet később reá vetett a leány. Mintha csak azt mondta volna:

— Kérlek, nagyon kérlek, ne vedd észre, hogy az előbb néztelek. Igazán nem tudom, hogyan lehettem olyan ostoba, hogy elárultam magam...

Viczky Gábor ettől az estétől fogva nagyobb figyelmet szentelt Jankának, mint addig. Apró bókákat mondogatott neki, ha napközben találkoztak. Egyszer megdicsérte a kezét, máskor a főztjétől volt elragadtatva.

Janka hálás boldogsággal fogadta, hogy Gábornak méltóztatik vele foglalkozni és egy napon nagy pirulással előadta, hogy ő már régen tervezi azt, hogy Gábort megtanítja angolul. Mert nem felejtett ám el angolul Janka. Vasárnaponként — ez volt minden szórakozása a leánynak, — ellátogatott az anglikán templomba, a hol angol szót hallott. Egyszer véletlenül bevallotta azt is, — a mikor már beszédesebb lett, — hogy számos ismerőse van a budapesti angolok között, a kikkel a misén szokott találkozni. Több előkelő asszony hívta már házához, de ő nem mert sehová se elmenni.

És Viczky Gábor angolul tanult. Bejegyezte a naplójába, a melyet egy kereskedő pontosságával és lelkiismeretességével írt, hogy:

«Azt hiszem, hogy a Vénusz csillag jegyében születtem. A nők által fogok boldogulni az életben. Eddig, a mit még tanultam és el-tettem a tarisznyámba, hogy majd az életben elővehessem, mindent a nőktől kaptam...»

Szép, sugár fiatalember volt Viczky Gábor, ábrándos tekintete, hajviselete és csendes viselkedése bizonyos romantikus külsőt kölcsön-zött neki. Éppen nem csodálkozott azon, hogy hatással van a női szívekre, sőt bizonyos tekintetben számított arra, hogy a nők nem fog-nak idegenkedni tőle az életben. És szorgal-masan tanult angolul a himlőhelyes Jankától.

Leérkezés a partoldal lábához.

Az erős, szélesvállú leányt, a kinek kezében egy férfi határozottsága, erélye rejtőzött, a ki azelőtt hetekig nem nyitotta szóra az ajkát, csodálatos metamorfózis ment keresztül. Beszédesebb, vihangú teremés lett, a ki esténként olyan bohókás történeteket mesélt el, a melyeknek eredetéről maga sem tudott számot adni. Olvasta őket, vagy hallotta? Csupán a szemérmes arczpirulás maradt meg a régi Jankából, a mely pirulás mindig előntötte arczát, ha a tekintetek reászegeződtek.

Marietta nem is mulasztott el egy csipős megjegyzést, a melyre még Gábor is elmosolyodott és a mely megjegyzésnek szomorú következménye lett.

Egyszer ugyanis, a mint Janka azt beszélte el épen, hogy miről prédikált az angol pap, nem csekély utánzásai tehetséggel mimelve a papnak lapos, vontatott hangját, Marietta hirtelen előrehajolt és könyökére támaszkodva, a Janka szemébe nézett:

— Már régen gondolkozom azon, hogy kihez is hasonlítasz te voltaképen, Janka. Most, ebben a perczben eszembe jutott. Te vagy a Münchhausen báró postakürtje, a melybe a téli hidegben belefagytak a hangok, de a mint a meleg postaállomásra értek, a kürt magától megszólalt, mert a hangok benne felengedtek. Te vagy a Münchhausen kürtje!

Rózsa, a ki valami regényt lapozgatott, fel-ütötte a fejét és a legtermészetesebb hangon így szólt:

— Magam is azt hiszem.

A diák csaknem hangosan nevetett és Fátýol bácsi, a ki ezen az estén kivételesen odahaza volt és egy sarokban üldögélve, óráig bámulta a fénykarikát, a melyet a lámpa fénye a mennyezetre vetett, köhintett:

— A Münchhausen kürtje?...

Aztán nagyot sóhajtott:

— A Münchhausen kürtje?... Azt mondjátok meg inkább, hová tette Viczky Eduárd a bűvös zöld selyem erszényt és akkor van értelme az egész beszédnek.

Levette tekintetét a mennyezetről és olyanformán nyögött fel, mintha az igen nagy ne-hézségbe került volna. A lángpirossá vált Jankára szegezte a szemét és gyöngéden mormogta:

— Ne törődj az ostobaságokkal, Janka lányom... Csupán két rejtély van a világon. Az egyik rejtély az, hogy miért üldözi Fátýol Kázmért a makk- király, a másik pedig az, hová tette Viczky Eduárd a zöld selyem erszényt? Ezek a megfejthetetlen dolgok.

Ugrás a reggeliző társaság feje fölött.

Brenner testvérek felvétel.

KOVÁCS JENŐ HONVÉDHUSZÁR HADNAGY BRAVURJAI ROZMÁRING NEVŰ LOVÁN.

Ezek voltak rendesen azok a szavak, a melyekkel Fátynak bácsi a vitát bezárni szokta. A leányok sokkal jobban tisztelték öreg apjukat, semhogy tovább folytatták volna a vitakozást, ha az öreg közbeszólt. Régi szokás szerint úgy szimuláltak valamennyien, mintha csakugyan a megfajthatatlan rejtélyeken gondolkoznának, a míg az apjuk fürkésző tekintete rajtuk nyugodott. Az öreg lassan fordította tekintetét a megszokott mennyezet felé, de olykor a bolondok ravaszágával még visszapillantott: vajjon csakugyan a feladott rejtélyeken gondolkodnak-e a leányok, nem valami léhaságon-e. A leányoknak az arca be volt tanulus a leskelődésekre és sohasem árulták el magukat.

Most is elhallgattak, csupán Rózsa kunczogott belé a regénybe egy negyedóra múlva:

sen angolul és később, ha eszébe jutott neki a dolog, mérgelődve dünnyögte:
— Egy ostoba röhejnek köszönhetem, hogy nem tudok angolul.

Tavaszzal egyszer délben Rózsa nagy ujjongással jött haza a színésziskolából.
Marietta, a ki költeményeket olvasott, csudálkozva állott fel a kanapéről, míg Rózsa a szalmakalapját a sarokba hajította.

— Talán szerződtek? — kérdezte Marietta. Rózsa legyintett a kezével.

— Több, sokkal több.
— Talán megkért valami néger király?
— Még annál is több.

Körültáncolta a szobát és vidám volt, mint már régen a szomorkás leány.

— Beszélj már! — faggatta Marietta, a ki méltóságtejes magatartását lassan elvesztette.

— Nem érdekelnek a magyar lapok. Franciaírt meg nem olvashatok. Különben mi történt? Nyomban mondd meg!

Rózsa ártatlan arcot vágott:
— Nem történt semmi. Csak épen az, hogy ma kezdődnek a pesti lóversenyek.

Mintha valami varázsigét ejtett volna ki Rózsa. Janka a konyhából a szobába lépett, hogy hirtelen visszahúzódjon, mert észrevette, hogy fehér köténye nem a legkifogástalanabb; Marietta szinte elpirult az izgalomtól és önfelédten hebegte:

— És nincs új fehér keztüöm! Fehér keztüöt kell vennem mindjárt. Janka, adj pénzt.

Rózsa azonban nyomban a konyhaajtó elé lépett és védőleg terjesztette ki a karját:

— Olyan nincs. Nem fogjuk most keztüőre kidobni a pénzt, lóverseny-időben.

MARGIT-KÖRÜTI RÉSZLET, A MARGIT-UTCÁNÁL.

A FEHÉRVÁRI-ÚT KEZDETE A SÁROSFÜRDŐ TELKÉNÁL.

BUDAPEST RÉGI ÉS ÚJ HÁZAI EGYMÁS MELLETT.

— A Münchhausen kürtje!

Marietta szigorú, feddő pillantást vetett a leányra és a személynél intett Janka felé, a ki haloványan, szomorúan ült helyén.

És ezen az éjszakán csak késő éjjel felé kezdett el berregni a varrógép.

Viczky, hogy nem hallotta a megszokott zajt, nem tudott elaludni és hallgatózva emelte fel párnájáról fejét. Lassan-lassan kivehette az éjszaka ösöndjében a visszafojtott, keserves zokogást, a mely a leányok szobája felől halatszott. Hallotta a leányok kéréllő, halk susogását. Könnyen kitalálhatta, hogy a megbántott Jankát kéréllik, vigasztalják.

Hanem a mimóza pudika bezárult ezzel. Az angol lecczék elmaradtak és Janka sokáig tartózkodott a konyhában esténként, főfájás ürügye alatt.

Viczky Gábor sohasem tanult meg tökéletesen

Szinte reszketett a kíváncsiságtól. Hogy könynyitén magán, kinyitotta az előszoba ajtót és kiszólt:

— Janka, gyere be, ez a leány megbolondult.

Janka, a ki még mindig duzzogott egy kicsit a Münchhausen kürtjeért, letörölte a kezét és bedugta a fejét az ajtón.

— Én tudom, mi a baja, — szólt csendesen, — szabad lesz neki a Julia szerepét eljátszani a vizsgán.

Rózsa olyan mozdulatot tett a kezével, mint a ki megveti az egész világot, különösen benne Julia szerepét. Azután megszólt:

— Ti úgy éltek itthon, mint a medvék barlangjukban. Nem tudtok semmit arról, a mi odakünn a világban történik. Marietta, a nagyvilági hölgy még újságot sem szokott olvasni hétszámra.

Marietta az ajkába harapott:

Marietta toppantott a lábával:

— Fehér keztü nélkül pedig nem megyek.

Janka, a ki maga is izgatott volt a fenyegető pénzpazarlás gondolatára, hirtelen közbeszólt:

— Majd én kitisztítom a keztüdet. Olyan lesz, mintha új volna. Tudod, ha én ígérem...

Nem kellett befejezni a mondatot, Marietta megnyugodva ült vissza a kanapéra. Rózsa pedig vigan kiáltotta Jankának:

— És most, vérszopó uzorás, elő a maradvéddel. Lássuk, mennyi pénzünk van a tavaszi lóverseny első napján.

Bolondos, vig hangulat támadt a szobában. A falakról az aranyrámasz ösök, merev tekintetű asszonyságok és nyirott bajuszú urak szinte csodálkozva néztek alá a vidám társaságra. Pedig megszokhatták volna már a vidámságot, a mely a tavaszi lóversenyek első napján rendszeresen beköltözött az ibolya-utcai lakásba.

(Folytatása következik.)

A HÉTRŐL.

Az erők szabad mérkőzése. A képviselőház egyik legutóbbi ülésén olyan kifejezés hangzott el, a milyentől már majdnem teljesen elszokott a hallgatóság: «az erők szabad mérkőzése». A többség olyan törvényhozási intézkedések meghozatalában buzgólkodott, a melyek a gyöngét megvédjék az erőssel szemben, esetleg még akkor is, a mikor az erősnek van igaza. S ez a többség türelmetlenül fogadta azt az igyekezetet, mely minden esetben érvényesíteni akarta a jogot, még ha ez az erősebb is. Zúgás támadt, mikor a szónok az erők szabad mérkőzését követelte. Harmincz esztendővel ezelőtt, csak el kellett szavalni egy ilyen kijelentést, s felharsant nyomán a helyeslés és tetszés zaja. (Taps csak azért nem, mert abban az időben még nem tapsoltak az országgyűlésen az emberek.) Ilyen mély átalakulás ment végbe az elmében és a közfelfogásban. Akkor az úgynevezett liberális felfogás azt tartotta, hogy érvényesülni kell hagyni

iskolai ifjúság testi nevelésére, hanem szervezni óhajtja az egész vonalon a testedzés ügyét. A torna régóta képezi a középiskola egyik tantárgyát, de a ki őszinte akar lenni, annak be kell vallania, hogy nem mindenben felelt meg azoknak a nagy várakozásoknak, a melyeket hozzája fűztek. Az utóbbi esztendők alatt divatba jött a sportnak mindenféle neme, olyan is, a melyeknek híre sem hallottuk azelőtt. Ezek között van olyan is akárhány, a mely testedzés szempontjából is elsőrendű fontossággal bír. Ifjaink között egymásután támadtak a bajnokok, a kik a kardvívásban, az ugrásban, az evezésben, az úszásban, a síkfutásban vagy a gerelyvívásban felvehették a versenyt a külföldi athletáival. Most is indult egy jókora csapat az olympiai versenyekre azzal az erős bizalommal, hogy haza fogja hozni nem is egy ágában a mérkőzéseknél a diadalmi babért. Eszünkbe sem jut, hogy ezt az igyekezetet kicsinyeljük. De úgy hisszük, hogy a bajnoki mérkőzés nem az, a mi a testedzés szempontjából a nemzet egészére nézve

A gázgyári sztrájk. Sztrájkok dolgában eléggé el vagyunk látva, úgy, hogy se újdonság számba nem megy, se különösebb érdeklődést nem kelt, ha valamely szakmában abba hagyják a munkát. Magában véve az sem valami különös dolog, hogy a budapesti gázgyár munkásai sztrájkba állottak. De tanulságos a sztrájkok leverése. A hatóság a katonai erőt vette igénybe, hogy ura maradjon a helyzetnek. Kirukkoltatták a hidászokat, a kik eleinte magok végezték el a gázgyári munkások teendőit, hogy a város ne maradjon éjszakán át sötétségben. Később pedig, mikor újra munkásokat szerződtetett az igazgatóság, ezeket megvédelmezték a sztrájkoló erőszakoskodásaival szemben. Az egész lakosság újongva fogadta az intézkedést, csak ép a szociálisták csikorgatják a fogaikat.

Mindenesetre szó fér ahhoz, hogy okos dolog-e, a katonaságot arra használni fel, hogy a polgári munka versenyébe döntő befolyással avatkozzék bele. Ha katonasággal varratnák a ruhát vagy talpaltatnák a cipőt, csak azért,

HAZATÉRŐ ARATÓK. — Pataky László rajza.

minden erőt. Így mindenkép az fog érvényesülni az életben, a ki erősebb, s a ki egyszersmind az emberiség ügyét is előre viszi. Ma azt tartjuk, hogy gyámoltani kell a gyöngét, mert különben elpusztul az élet nagy küzdelmeiben. Ha szabadon mérkőzhetnek az erők, a gyöngé mindig alul marad vagy teljesen elbukik. A régi felfogás mellett egyesek nagyobb dolgokra voltak képesek, ma a milliók javára és érdekében több történik. Mert mondhatatlanul több a gyöngé száma, mint az erőké. Meddő dolog lenne a felett vitakozni, hogy melyik felfogás a jobbik, vagy a kívánatosabb, mert hiszen egy kornak felfogását nem lehet megváltoztatni akkor sem, ha kimutatjuk róla, hogy hibás. Lehet, hogy az okosság szempontjából az előbbi generációnak volt igaza. De nem tagadhatja senki, hogy a mi ennek a mai korszaknak felfogását illeti, az nagyobb becsületére szolgál az emberi szívnek, a mely nem a hasznosság szavát fogadja el parancsnak mindenben, hanem tekintetbe veszi a szeretetét is.

Testedzés. A közoktatásügyi miniszter nemcsak nagyobb súlyt akar helyezni ezentúl az

a legkívánatosabb. Mi edzett, minden fáradságot tűrő, sokat bíró egészséges testű fiatal-ságot óhajtának első sorban, egy egész ép generációt — római értelemben. A testedzést egy nép sem becsülte annyira, mint a római. Még az államférfiaktól és a hadvezérektől is megkövetelte, hogy edzettek legyenek. Marius több alkalommal viselt már győztes háborút, midőn ötvenhat éves korában részt vett még az ifjúság testgyakorlatain, hogy ezzel is megmutassa alkalmas voltát a hadvezérségre. De azért egész Róma lenézte azokat, a kik görög módra üzték az athletaságot. Seneca a legkíméletlenebb módon rontott nekik, s mikor róluk beszélt, a kik heveréssel töltik el a nap nagyobb felét, s egész gondjuk az evés-ivás: még a sertéseket is elemlegeti. A mi bizonyynal nagy igaztalanság még a görög athletákkal szemben is, de magában foglalja a római felfogás józanságát. Az pedig abból áll, hogy ügyes és edzett katonákat kell nevelni az ifjúságból, nem pedig olyan bajnokokat, a kik csak egy oldalulag fejlesztik ki testüknek valamelyik izomzatát.

hogy a szabók és cipészek napszámát lejjebb szorítsák, az ellen méltán szólalhatna fel az egész ipartűző társadalom. De mikor magok a munkások nyulnak az erőszakhoz, akkor nincs joguk a panaszra, hogy erőszakkal verik le támadásukat. Olyankor pedig, mikor egyenesen a társadalom jóllétét fenyegeti a támadás, akkor balgaság lenne összetett kézzel nézni a munkaadók és munkások veszekedését. A gázgyári munkás követelése esetleg még jogos is lehet, de ennél nagyobb érdeke az a közönségnek, hogy este ki legyen világítva a város, a sötétség leple alatt ki ne fosztogassák a lakásokat, s ki ne rabolják azt, a kit dolga az utcára kényszerít. Egy pék sztrájkot pl. nem lehet nyugodtan nézni, mert különben éheznek az emberek, s egy vasuti sztrájkot is el kell nyomni, mert különben fennakad a nemzet egész gazdasági élete. Ilyenkor csak jogos önvédelem, ha a társadalom a katonaságra apellál. A katonaságnak az a feladata, hogy ellenség ellen védje a hazát, de ide kell számítani a belső ellenségeket is. Ha árvíz ellen kivevénlyik a katonát, hogy megvédelmezze a polgárok életét és vagyonát, mindenki örömmel veszi. De ha

a miatt fenyegeti a lakosság jólétét veszedelm, mert a munkás nagyobb és fehérebb darab kenyeret óhajt, és ennek elérésére erőszakhoz nyúl, akkor szintén a hazát védelmezi a katoná, ha akár a munkás két kezével, akár a dolgozni kívánók megvédelmezésével helyre állítja a nemzeti munka folytonosságát.

LAJOS FŐHERCZEG POLITIKAI SZEREPE.

A Habsburgok történetének válságos korszakában, Ferenc császár halála és I. Ferenc József trónralépte közt jelentékeny, sőt döntő szerepe van az eseményekben Lajos főherczegnek. Jelentékeny ember volt-e? Szerencsétlenségére korának és az uralkodóháznak, nem volt az. A Habsburg-családnak ahhoz a kevéssé vagy éppen nem tehetséges nemzedékéhez tartozott, mely a nagy változások idejében országok és népek sorsát tartotta kezében, a nélkül, hogy megértette volna korának telmeit.

Pedig mérhetetlenül nagy feladatok vártak Lajos főherczegre. Ferenc császár, mindig irírtva a gyökeres változtatásoktól, s különösen nem akarva megbontani a trónöröklés rendjét, végrendeletében csak általános intézkedéseket tett a politika jövődjéről irányára nézve, a helyett, hogy kifejezetten gyámokat rendelt volna gyöngye elméjű fia, Ferdinánd császár és király mellé. Inti utódát, hogy kövesse Lajos főherczeg tanácsait, de különösen hallgasson mindenben Metternich herczegre, ki neki, az apának «leghívebb szolgája és legjobb barátja» volt.

Ferenc császár ez intézkedésével maga is Metternichre hallgatott, ki azt ajánlotta neki egyszer: «A világ mostani viszonyai közt nem elég az, hogy felséged uralkodik; biztosítania kell az eszközök utódának uralkodása számára is; erre csak egy módot tudok, azt, hogy felséged az uralkodásban szerzett tapasztalatainak védelme alatt felállítja az uralkodás gépezetét, mely segíteni fogja utódát teendőinek elvégzésében.

Az uralkodás e gépezetét Metternich mindjárt Ferdinánd trónraléptének első idejében felállította, megalakította — egészen Ferenc császár intenciói szerint — az államértekezletet, melynek kezdetben csak három tagja volt: Lajos főherczeg, Metternich herczeg és Kolowrat gróf udvari kancellár. Ez a hármas tanács utóbb négyes kollégiummá alakult át, körébe fogadva Ferenc Károly főherczeget, ki Ferdinánd király öccse s a trón örököse volt. Ők négyen uralkodtak az uralkodó helyett. A mely intézkedést ők szükségesnek ítélték, azt Ferdinánd elrendelte, a mit a birodalomra nézve veszedelmesnek tartottak, az meg sem fordult Ferdinánd előtt. Bathyány Lajosnak, a későbbi magyar alkotmányos miniszterelnöknek ép azért súlyosan esett rovására, sőt talán megpecsételte sorsát az, a mit Friedjung hangsúlyoz róla legújabb, nem elfogultság nélkül irt s éppen nem pártatlan könyvében, hogy az államértekezlet elkerülésével közvetlenül Ferdinánd királytól eszközölte ki a proklamációt, mely megrója, hűtlenséggel vádolja és megfosztja a báni méltóságtól Jellasicsot.

De minket itt most főképen Lajos főherczeg egyénisége érdekel. Ferenc császárnak különös gyöngyéje volt e legifjabb és tehetségben legjelentékenyebb öccse iránt. Károlyt, az asperni győzött és János főherczegét szabadabb felfogásuk miatt kevésbé kegyelte s különösen rossz néven vette tőlük és harmadik öccsétől, József nádortól, hogy nem tiltották elégedetlenségüket Metternich herczeggel, a kinek, mint előde, Stadion is, szemére vetették, hogy alkalmazkodó udvaronc léte elmulasztotta felhívni a császár figyelmét a közigazgatás sok elégedetlenségét keltő fogyatékoságára.

Lajos főherczeg mindenestre más természetű volt. Gyöngye egyéniség, kiskorától fogva egészen a császár neveltje. Katonának indult s

TAFT SENÁTOR, AZ AMERIKAI EGYESÜLT-ÁLLAMOK REPUBLIKÁNUS PÁRTI ELNÖKJELÖLTJE.

huszonöt éves korában egy hadtestet vezet a Rajna vidékére Napoleon ellen, de Abensbergnél kegyetlen vereséget szenved s a császár megfosztja a fővezénylettől. Hadvezérnek tehát nem vált be; de azért 1822-ben, Colorado-Mannsfeld gróf halála után, mégis őt látjuk a tüzéség főparancsnokának jelentékeny állásában. Ferenc császár mellett, ki a maga nézetei szerint szeretett uralkodni s ellenvetéshez nem volt szokva, de különvéleményt nehezen is tűrt, Lajos gyöngébb és alkalmazkodóbb egyénisége sokkal inkább érvényesült, mint többi öccsének önállóbb nézetei. Ebben lelmi meg a magyarázatát annak is, hogy hajlottabb korában mind nagyobb és nagyobb hatalmat ad Lajos főherczeg kezébe. Mint Metternich Bombelles grófról, Ferenc József főherczeg nevelőjéről: ő is elmondhatta az öccséről, hogy szakasztottan úgy gondolkodik és úgy érez, mint ő maga. Ennélfogva Lajos főherczegre bízta az államügyek egy részének intézését és távollétében általa képviseltette magát, sőt azt is megengedte, hogy aláírhasson nevében kabineti irományokat. És ebben lelmi magyarázatát az is, hogy midőn Ferdinánd trónra lépett, a császár idősebb és belátóbb öccsei háttérbe szorultak és az ügyeknek úgyszólván élére a náluknál jóval jelentékenyebb Lajos főherczeg jutott.

A gyenge Ferdinánd mellé így került támaszul az akaratérő dolgában fölöttébb gyenge állami értekezlet. Ferenc Károly főherczeg, a trón várományosa, jóindulatú, de eléggé gyalog egyéniség volt; Metternich, ki már Ferenc császár mellett is kevéssé tudta vagy merte érvényesíteni akaratát, Lajos főherczeggel szemben is a régi udvaronc maradt; Kolowrat akaratereje kimerült a Metternich ellen, vagy talán inkább Metternichnek ő ellene folytatott titkos küzdelmében; és végül Lajos főherczeg, a kinek döntő szava volt az államértekezletben, ha nem volt is minden tehetség nélkül való ember, fölöttébb határozatlan egyéniség volt s miként Ferenc császár, nehezen volt kapható bárminő akcióra. Bátyjának végrendeletére támaszkodva, az állandóság rendszer képviselőjének tekintette magát, ragaszkodott a merev abszolutizmus hagyományaihoz s kötelességének tekintette újat állni minden reformnak. Az volt a jelszava, hogy a legjobb elintézés: nem bolygatni meg semmit, a mi magától meg nem mozdul. Metternich herczeg — nyilván, hogy mentse saját balsikerét — így jellemzi őt emlékirataiban: «Lajos főherczeg meg van áldva a szellem és a kedély legtisztelteméltóbb adományaival; ismeri a monarchiának minden részét; ismeri a közszükségleteket és kielégítésük eszközeit, és szigorú védelmezője az elveknek (érted: az ab-

szolutizmus elveinek). De jellemének van egy hiánya: nem tud felemelkedni arra a magaslatra, melyre egy kormányzóknak fel kell emelkednie. Ezt ő maga is tudja és belátja. A megboldogult császárnak legjobb tanácsadója volt. De pótolni Ferenc császár akaraterejét a trónutód nem képes.»

Ilyen volt az államértekezlet: az «aggastyánok uralma», melyet a fiának jövőjét féltő Zsófia főherczegnő a legnagyobb csapásnak tartott, s melyet annyira gyűlölt a bécsi nép. Az 1848-iki márcziusi mozgalmak idején az aggastyánok teljesen idegenül álltak a népek és nemzetek követeléseivel szemben. Azon az állásponton voltak, melyet Metternich fejtett ki annak idején tanítványának, az ifjú Ferenc József főherczegnek: semmit meg nem adni, a mit a szenvedélyes politikusok követelnek tőle, mert engedékenységgel felidézhetik a francia forradalom borzalmait. Azt, hogy a nép követeléseit teljesíteni kell, a míg nem késő, csak Zsófia főherczegnő, a bajor király leánya ismerte fel. Mondják, hogy egyszer térdre is borult Lajos főherczeg előtt, de ő, ki a régi hagyományok letéteményesének tartotta magát, hajthatatlan maradt. A márczius 13-iki bécsi forradalom napján is, megtörve bár az események rohamától, erőszakot tanácsolt a császárnak.

Szögyény-Marich László emlékirataiból tudjuk, hogy a magyar követeléseknek is legtovább Lajos főherczeg volt az ellenzője. Jobbára húzással-halasztással, de a katonai határvidék képviselőjének kérdésében határozottan. Elesen csak egyszer tört ki: az államértekezlet egy tanácskozásán, melyen jelen volt a nádor is, ki Pozsonyból jött, az országgyűlés kívánatait hozva magával, melyek ha nem teljesülnek, állását a király rendelkezésére bocsátja. Lajos főherczeg — beszéli Szögyény-Marich, — erre nem fojtotta el neheztelését. Noha ritkán szólott és szótlanságáról ismeretes volt, felindultan azt mondta: «Te leszel az oka, ha elveszítjük Magyarországot!»

Vége a határvidék képviselőjének kérdésében is megtört határozottsága. Ebben az időben, mint Szögyény beszéli emlékirataiban, vezető szerepét már teljesen átengedte Ferenc Károly főherczegnek, a preumptív trónörökösnek, s «a bécsi nép és a magyar országgyűlésnek ellene nyilvánult gyanúsításai miatt a közölkömba nem folyt be.» A népképviselői törvény ügye, mely éppen e miatt a kérdés miatt nem juthatott dűlőre, felhozta Bécsbe Kossuth Lajost is, ki a határvidékre nézve egy módosítványt terjesztett Ferenc Károly főherczeg elé. De a főherczeg a Kossuth kihallgatását nyomon követő értekezleten is kijelentette, hogy e kérdésben nem engedhet és a határvidékre nézve Ő Felsője jóváhagyását ki nem kérheti, mert változatlanul hitte, hogy az engedékenység e kérdésben megfosztaná az uralkodót a határvidék több ezer, minden perczben mozgósítható katonájától. Ezen az értekezleten történt az a híres jelenet, hogy az öreg Cziráky, megpillantva az ifjú Ferenc József főherczeget, ki egy perczre, anyja megbízásából, megfordult a teremben, sirva fakadt és Ferenc Károly lábához akart borulni, esedezvén neki, hogy az éppen kiment fiatal főherczeg kedvéért is engedjen most midőn minden ellentállás hasztalan lenne. A főherczeget a liberális párt e legelkeseredettebb ellenének magatartása megingatta elhatározásában s tanácsért e fontos kérdésben Lajos főherczeghez fordult, ki azonnal átjött hívására. Hárman voltak a teremben: a két főherczeg és Szögyény, ki előadta Lajos főherczegnek a dolgot. A főherczegek megint csak azt mondták, hogy nem engedhetnek, mert a javaslat megbontja a határvidék katonai szervezetét. De a dolgot törésre vinni mégis már félték. Éjfélre járt az idő. Szép meleg tavaszi este volt s a nyitott ablakon át fölsíketítő lármá hallatszott fel hozzájok: a bécsi aula macskazenéje, a mely másnap Taaffe igazságügyminisztert megbuktatta. «Negyedórán át ültünk a főherczegekkel — beszéli Szögyény — nagynéha egy-egy szót szólna. Ismételve előhoztam a megtagadás esetleges súlyos következményeit, de mindannyiszor ugyanazon szilárd elhatározottsággal tállákoztam.» Mégis ezen az éjszakán dönt el a népképviselői törvény sorsa. Szögyény végre

közvetítő indítványt tett. Hagyja helyben a király az egész törvényjavaslatot, de bocsáson ki egyúttal kéziratos a nádor-helytartóhoz, felszólítva őt és a magyar miniszteriumot, hogy a határvidék katonai szervezetén egyelőre semmi változás se történjék. Ha a nádor magára vállalja e rendelet teljesítését, és kezeséget vállal ez irányban, a király szentesíti a törvényt. A nádor magára vállalta a közvetítést, lement Pozsonyba s harmadnapra visszatért azzal a jelentéssel, hogy a miniszterek belenyugosznak a kézirat kibocsátásába s kötelezik magukat a benne kikötött feltétel teljesítésébe. Ezután a nádor megkapta a népképviselői törvényt egész terjedelmében jóváhagyó leiratos és egyúttal a határvidék katonai szervezetének — egyelőre — sértetlen fenntartását elrendelő kéziratos.

Még csak egyszer találkozunk Lajos főherczeggel a nagy idők eseményeinek forgásában: márczius 20-ikán, midőn teljesíthetőnek vélte a pesti nép kívánságát, hogy a budai fegyvervár fegyverei a nemzetőrségnek kiadassanak. «A dolog megengedhető», mondotta: «azoknak ugyan nem fogják nagy hasznát venni, — mert még a hét éves háborúból valók.»

Mire a szabadságharc kitört, Lajos főherczeg már nem volt sehol. A forradalom két első áldozata Metternich és ő. Lajos főherczeg önkéntes száműzetésbe vonult s bár visszatért utóbb, a politikába többé nem ártotta magát. Csöndes visszavonultságban élve még 1864-ig, nyolczvan éves korában halt meg Ferenc császár és Metternich abszolutizmusának ez utolsó képviselője. Balla Mihály.

GYERMEK-SZINHÁZAK.

A newyorki East-Sidenek van egy kulturális intézménye, mely bennünket, magyarokat, két okból is érdekel. Az East-Side tulajdonképpen nem más, mint a *kiavándorlók* városrésze, hol ez oknál fogva, — sajnos, — jóval több magyar lakozik, mint akárhány itthoni nagyobb városunkban. S a szóban forgó amerikai reform sikerre vezetésében jelentékeny részük van ottani magyar honfitársainknak is.

Ez a számottevő kulturális tényszerző a *gyermek-színház*: «Children's Theatre». Ezt az elnevezést a szó valódi értelmében méltóztat-

A COLISEUM CHIKAGÓBAN, A HOL A REPUBLIKÁNUS PÁRT ELNÖKJELÖLŐ GYÜLÉSÉT TARTOTTÁK.

sék venni. Egy olyan állandó színházról van szó, a melynek nézőközönsége kizárólag gyermekekből áll. Sőt maguk a «színészek» és a «színésznők» is csaknem mind a serdülő ifjúság köréből valók, a kik éppen csak, hogy kikerültek a gyermek sorból. Elettő lelke és fentartója ennek az érdekes európai fogalmaink szerint is még egyedül álló intézetnek a newyorki «oktatásügyi szövetség» (Educational Alliance of Newyork), mely legutóbb kiadott részletes jelentésében soha sem álmódott sikerekről beszél s melynek egyik tekintélyes tagja: Garfield Mózes a «Newyork City Charity Organisation Society» egyik kiadványában a tapasztaltak alapján most a gyermek-színházak általánosítását sürgeti.

A Children's Theatre szorgalmas vezetőinek eszük ágában sincs a gyermekeket talán a színi pályára nevelni. Sőt az úgynevezett művészeti hajlamokat sem igyekeznek mindenen belülük plántálni. A kibenne nagyon az isteni szikra: kipattan az onnan magától is. Hanem a cél tisztán közművelődési: a gyermekek jó izlésének, helyes világnézetének és esztetikai érzékének felkeltése és a lehető

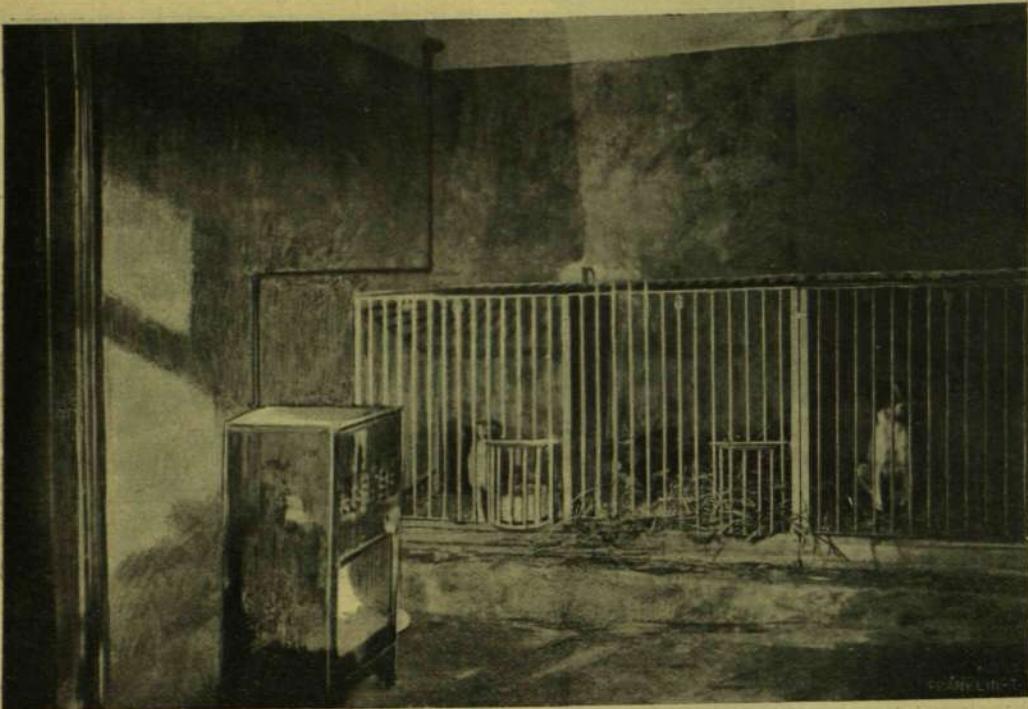
ségig való kifejlesztése. S e tekintetben nagyon méltánylandó álláspontból indul ki az Educational Alliance. A gyermekek fogékony lelkét nemesen szórakoztatni a pihenés óráiban, ez a kívánsága. Nem áféle Hölköm Matyi színvonalú bódéka vezeti tehát a még fejletlen fiatal népséget, hanem egy teatrális tekintetből is számottevő színházba, hol a világirodalom legklasszikusabb ifjúsági darabjait adja elő a gyermekekkel — a gyermekeknek, — mialatt ezek révén a zsenge értelem észrevételül is a helyes, életrevaló világnézet ösvényeire terelődik.

De van a kérdésnek nyelvi oldala is. Hiába, az amerikai mindig tudja, mit csinál. Volt már róla szó, hogy a gyermek-színház társulata és közönsége is túlyomó részben a kiavándorlók gyermekeiből kerül ki, tehát a lakosságnak olyan rétegéből, mely már természetesen helyzetéből kifolyólag sem beszélheti az angol nyelvet tökéletesen. Nos, ez előadások révén az idegen származású gyermekek oly pompásan megtanulják itt a műveltebb, vagyis nem az ú. n. «konyhai»-angol nyelvet, hogy szinte gyönyörűség. Nem is csoda, hisz,

AZ AMERIKAI REPUBLIKÁNUS PÁRT KONGRESSZUSA CHIKAGÓBAN, A MELYEN TAFT SENÁTOR ELNÖKJELÖLTJE KIÁLTOTTÁK KI.

* Heinrich Friedjung: Österreich von 1848 bis 1860. I. köt. Stuttgart és Berlin 1908. Cotte-féle könyvkereskedés.

AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTI TELEPÉRŐL. — Kutya ketroco.

ez oly hihetetlen gyorsasággal ragad rájuk a zseniális írók és költők mesterműveiből. A mely utóbbi körülmény viszont nem hagyandó figyelmen kívül már csak a világirodalmi ismeretek szempontjából sem.

A newyorki «Children's Theatre» vezetői az októbertől májusig tartó szezon alatt a legváltozatosabb műsort állítják össze az előadásra kiszemelt szindarabokból, sohasem tévéstve szem elől a gyermekek értelmi fejlettségének színvonalát. S ez a színvonal, — az ottani népoktatási és nevelésügyi viszonyok dicséretére legyen mondva, — sohasem jut-tatja őket zavarba. Mi, a saját fejletlenebb körülményeink között egészen más mértékkel mérünk. Úgyan ki is merné nálunk például a Shakespeare «Vihar»-ját («The Tempest») ha mindjárt átdolgozva is, gyermekelőadásul szerepeltetni, melyen a színpad «művészeinek» és a nézőtér közönségének átlagos életkora fejenként 8—15 év között változik? Nos, a newyorki gyermek-színháznak az imént említett klasszikus alkotás, Shakespeare-nek egy másik ismert remekművével együtt («As you like it») valószínűleg európai értelemben vett kasszadarabja. Állandó műsoron van többek közt a Grimm-féle híres mesedarabok közül a «Hófehérke», — valamint az öreg Mark Twain kellemesen gyönyörködtető «Koldús és királyfi»-ja is.

Az Educational Alliance az ő magasra törekvő szándékait kellőképpen felvértezi ama százezerszer bebizonyított jeles mondás igazsága ellen is, hogy: a szó elrepül s az írás megmarad. Gondoskodik róla, hogy a színházában előadott szindarabok hatása egyhamar ki ne mosódjék nagyon is fiatal hallgatóságának emlékezetéből. Előadás alatt az épen műsoron levő darab szövegét árusítják, nevéstvegesen potom árakon. Csekély egy-két fillérért megkaphatják a gyermekek a művelt világ ifjúsági irodalmának egy-egy remekét. Tessék aztán ennek a látszólag jelentéktelen dolognak mérhetlen kulturális jelentőségét fontolóra venni! De kelnek is ám azok az olcsó füzetek hihetetlen gyorsasággal. Garfield feljegyzji, hogy csupán Shakespeare «A Vihar» című színművéből közel ezer példány fogyott el egy-két előadás után; az «Ingomar» című darab kelendőse pedig még eznek az arányait is jóval felülhaladta.

A Children's Theatre színi-szezonja, — mint már említettem is — évenként októbertől májusig terjed. Esti előadásokat, — természetesen — csak ritkább esetekben tartanak, hanem már az oly népszerűvé vált vasárnap délutáni előadások szorongásig megtelik az érdekes teátrum épülete, mely egyszerre nyolcszáz gyermek befogadására alkalmas. Az első években 25 fillér volt a bemenet díja; később, hogy a növekvő kiadásokat fedzhessék, duplájára emelték ezt a díjat, ámde ennek tapasztalása bizony legkevésbé sem csökkentette a

kis «habituék» lelkesedését. A szereplő személyek kiválasztásánál szintén a változatosság az irányadó. Van olyan idény, mikor egy vagy más módon körülbelül háromszáz gyermek vesz valamelyes tevékeny részt az előadásokban. Mert még a — kulisszákat is a vállalkozó szellemű gyermekek, serdülő fiatalok tologatják.

Nem lehet elvitáznai a czéltudatos törekvést az Educational Alliance ama gondolatától, hogy a gyermek-színházat legelső sorban is az alsóbb társadalmi osztályok East-Side-ján, a kivándorlók városrészében iparkodott létesíteni. Elvégre, itt érezte égető szükségét annak, hogy távoli országok, sőt világrészek idegen gyermekeinek sok esetben elhanyagolt, vagy hiányos oktatását és nevelését illetően módon is csiszolgassa. Jobban megmondolva, a humanizmus köpenye alól nem egy esetben kikandikál itt a sovíniszta — lólab is, — de az általános közművelődés szemüvegén át vizsgálva ez intézményt: kulturális hatásai fölöttébb erősek, melyek még csak fokozódni fognak, ha majd valamikor a Children's Theatre általánosabbá válik...

Zsoldos Benő.

KIS EMBEREK RÉGI VILÁGA.

REGÉNY.

(Folytatás.)

Irtá Fogazzaro Antonio. — Fordította Bezerédj István.

Franco hozzálépett, lehajolt, hogy megcsókolja a kis harisnyát, melyet az asszony kezében tartott.

— Lujza — suttogta — itt van a caravina! prefektus.

Az asszony semmi meglepetést nem mutatott. — A nagymama hívatta ma éjjel — folytatta Franco. — Azt mondta neki, hogy látta a mi Máriánkat fényesen, mint egy angyalt.

— Jaj, mily hazugság! — szökt Lujza megvetéssel teljes hangon, harag nélkül. — Mintha lehetséges volna, hogy ő hozzá élmeleg s hozzám nem jön!

— Mária meghatotta szívét — ismételte Franco. — Ő bocsanatot kér tőlünk, fél meghalni, könyörög, hogy menjek el hozzá, vigyek neki egy engesztelő szót a te részéről is.

Franco maga sem hitt a látományban, mert erősen szkeptikus volt minden természetfölötti dologgal szemben, a mi nem tartozott a valláshoz, — de azt hitte, hogy Mária felsőbb létezésében képes volt már csodát tenni, meghatni a nagymama szívét és ez kimondhatatlanul megindította őt. Lujza fagyos maradt.

Még csak fel sem igit, a mitől Franco félt, arra a gondolatra, hogy szeretetteljes üzenetet küldjön.

— A nagymama bizonyosan fél a pokoltól —

jegyezte meg halálos hidegségével. — Pedig nincs pokol; az egész csak egy kis rémületre szorítkozik, semmi fájdalom, állja ki ő is és haljon meg, mint mindenki más, azután amen.

Franco belátta, hogy hiába volna sürgetni. — Akkor hát megyek — szökt. Lujza hallgatott. — Nem hiszem, hogy ismét hazajöhessenek, visszajövet — felelt Franco — a hegyeken át fog kelleni mennem.

Semmi felelet.
— Franco félhangon szökt:
— Lujza!

Szemrehányás, fájdalom, szenvedély: mindez volt hívásában. Lujza kezei, melyek eddig nem hagyták félbe a munkát, megálltak.

— Nem érzek már semmit, — suttogta, — köszikla vagyok.

Franco fogytán érezte erejét, megcsókolta felesége haját, elbucszott tőle, bement az alkobba, letérdelt, megölelte az üres ágyacskát, kincsének hangjára gondolt: «még egy csókot, papa!» a sírás fojtogatta, de visszatartotta és sietve elszaladt.

Barátjai türelmetlenül várták a teremben. Hogyan induljanak, mikor nem ismerik az utakat? Az ügyvéd ismerte a Boglia útját, igaz, de tanácsos-e arra menni, ha el akarják kerülni az öröket? Mikor hallották, hogy Franco Cressognóba akar menni, megdöbbenek. Pedraglio kijött a sodrából, azt mondta, méltatlanság barátjait így cserben hagyni! A prefektus, hallván, hogyan áll a dolog, csatlakozott Pedraglióhoz, ajánlkozott, hogy igazolni fogja Francót, tanácsolta, hogy írjon két sort, a mit majd ő elvisz Cressognóba. De Francónak az ezt a gondolata, hogy az ő Máriája kívánja ezt tőle és nem engedett. Eszébe jutott, hogy a prefektus olyan jártas minden ösvényen, mint egy nyul.

— Menj te! — mondta neki. — Kisérd el őket te!

A prefektus azt akarta válaszolni, hogy talán a marchesának szüksége lehetne rá, mikor az ügyvéd szökt:

— Pszt! néztek.
Épen a ház előtt, a hol a Bisgnova hegy árnyéka rajzolódott a hullámos vízre, egy hajó állt egy helyben. Franco megismerte a fináncz-örök csónakját.

— Fogadok, hogy azok a disznók minket őriznek — suttogta Pedraglió. — Félnék, hogy elszökünk hajón. Hát csak kémkedjenek!

— Pszt! — szökt ismét az ügyvéd a templom-tér felőli ablakon kinézve.

Mind elhallgattak, visszafogyta léleketüket. — Pfüj! — szökt V. hirtelen eltávozva az ablaktól. — Itt vannak!

Franco az ablakhoz ment, látott egy embert egyedül, a ki futva jött; vaklárámára gondolt, de az ember, ugyanaz, a kinek «üzött nyúl» volt a csúf-neve, a ki látott és tudott mindent, az ablak alatt elhaladva két szót dobott oda: — A rendőrök!

Ugyanekkor sok ember léptei hallatszottak. Franco felkiáltott:

— Utánam! te is, prefektus.
Kirohant valamennyitől követte a kis udvarra, mely a ház és a hegy között van s egy felszeren át haladva elérte a legrövidebb utat, mely Felső-Albogasióba vezet. Olyan sötét volt, hogy egyikük sem vett észre egy finánczot, a ki karabélylyal markában két lépésnyire állt a felszer kijáratától. Szerencsére ez az ő bizonyos Filippini Busto-ból tisztességes ember volt, a ki csak azért s nem szivesen ette az osztrákok kenyerét, mert nem talált egyebet.

— Gyorsan! — szökt ez halkán. — Menjünk a mezőkön, azután a bogliai uton!

A Madonna bükkfája alatti ösvényen, baba! Franco megköszönte ennek az embernek, neki ment társaival a meredek ösvénynek, mely Felső-Albogasio kis községi útjára vezet. Fele uton mind átugrottak jobbra egy kuko-ricza földre és megálltak hallgatóni. Lépteket hallottak a kis lépcsőn, mely a templom-térről jön fel, azután pedig a gyalog uton, a hol az ő állott. Nyilván meg akartak bizonyosodni arról, hogy minden kijárat jól van őrizve.

A négy szökevény hirtelen ellopódzott a kukoriczán át s oda érkezve a szikla alá, melyet Sassi del «Lori»-nak neveznek, tanácsot tartott. Mielőtt volna azon az ösvényen, mely felmegy az albogasioi utra, épen Pasotti kertjének kapujánál, azután felmászhattak volna mező-
mezőre, a bogliai útig. De ebben az órában nehéz volt az ösvényt megtalálni; félve, hogy sok időt vesztenek, inkább választották azt a kis lépcsőt, mely Alsó-Albogasióból a Puttini ház közelében megy fel. Innen, jobbra, megkerülve a Puttini-házat, két ugrással elérhetik a Boglia útját. Már nem volt olyan nagyon sötét; ez rossz volt bizonyos tekintetben, de amnyiből meg jó, hogy kitalálhattak a mezők és fűvelések azon labirintusából. Senki sem beszélt. Csupán Pedraglio hallott néha egy milánói káromkodást, a mikor megbotlott egy-egy sziklában, vagy megszurta magát a tüskékben. Ekkor a többiek csitították. Felérkeztek a lépcsőhöz, elől a prefektus, a ki átugrált falakat és sövényeket, mint egy mókus. Mikor mind együtt voltak a lépcsőn, Franco elvált a csoporttól. A bogliai úton nincs rá szükségük, ő Cressognóba megy. Hiába ragadta meg Pedraglio a karjait, hiába könyörgött neki a prefektus, hogy ne tegye ki magát a biztos elfogatásnak, sőt a börtönnek. Ő engedelmessé kedni vilt Mária szavának, lelkiismereti kötelességének. Kiragadta magát Pedraglio karjaiból és eltűnt a lépcsőn felfelé, nem akarván S. Mamette felé menni Cressognóba, a mi nagyon is veszélyes lett volna.

— Előre! — szökt a prefektus. — Ez az ember bolond, gondoljunk önmagunkra.

Megkerülve a Puttini házat, hallották, hogy emberek jönnek szemközti s ismét lementek. A Puttini-ház ajtaja nyitva volt. Beléptek. Az emberek beszélgetve odább álltak. Parasztok voltak s egyikük ezt mondta:

— Hová az ördögbe mehét ilyenkor? — felismerték Francót. Ha a csendőrök és finánczok a szökevények üldözésére vállalkoznak s találkoznak ezekkel az emberekkel, nyomára jönnek. Hajnalban mindig jön-megy ember. Ez-úttal kikerülhettek őket; máskor talán nem lehetne; egy második találkozás végzetessé válhatik az ügyvédré és Pedraglióra nézve, a mint az első valószínűleg végzetes lesz Francora. Parasztoknak kellene öltöznököt, mondta a prefektus. Az ügyvédek, a kibem művészi és költői hajlamok voltak s ki jól ismerté Puttinit, egy gondolata támadt; elvenni Zacomo úr ruháit Pedraglio számára, a ki szintén kicsiny, elvenni önmaga részére a szolgáló egyik ruháját, a ki nagy és vastag, beledobni a saját bőrüket egy puttonyba, ezt vállukra

KUTYA-FÜRÖSZTÉS.

MACSKA-KETREZŐZ A HÁZTETŐN.

AZ ORSZÁGOS ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET BUDAPESTI TELEPÉRŐL.

venni és fel a Bogliára! Albogasio első politikai képviselőjének száfele oka lehet a község erdejébe menni. Tett követi a szót, felmennek a lépcsőn s a praktikus prefektus egyenesen Mariannát megy hívni. Ez nem felel; szobája üres. A prefektus azonnal kitalálja, hogy a hűtlen cseléd valami titkos üzlet miatt, minő volt a multkori az olajjal, S. Mametteba ment. Ezért volt nyitva az utcazi ajtó! A konyhába mennek, két gyertyát gyujtanak, egyiket az ügyvéd fogja és megmutattatja magának Zacomo úr szobáját. Ezalatt Pedraglio a másik gyertyával a konyhában kutat és keres «valami íhatót», hogy léleket-hez jusson. Zacomo úr egy sarokszobában lakott egy termen túl, melyen az ügyvéd láb-újjhegyen ment át, egy rakás gesztenye, dió, mogoró és torta között sétálva. Az ajtóhoz közeledik: be van téve. Hallgatódik: csend. Szép lassan elfordítja a kilincset és betolja az ajtót. A gyalázatos ajtó nyikorog, hatalmas Zacomo urat mutatott. Az ügyvéd hóna alá dugott egy iratesomót, melyet a konyhában talált, megtanította, hogyan menjen, és futtasson. Utoljára magához vette a pinceze kulcsait, két óriási kulcsot, egyiket Pedragliónak adta, a másikat zsebre dugta, két esetleges ökölcspapát számítva, az egyiket violinkulesban, mint mondta, a másikat basszus-kulesban. S így mentek ki, a prefektus elől, azután az ál-Zacomo úr, a ki futtatott, mint egy gözgépet, azután az ál-Marianna a puttonnyal.

Alig voltak az úton, ime feltűnik az igazi Marianna visszajövet S. Mametteből egy üres palacczkkal. Látván a felhőmályban gazdája kalapját, megfordult és elszaladt.

— Csúf tolvaj! — szökt a prefektus. — Jól van! az ál-öltözet igen jó.

Őt percz alatt a Boglia útján voltak. A prefektus ismét lement, hallott embereket feljönni Felső-Albogasióból, kik csendőrökről és finánczokról beszéltek, szembe jött velük, megkérdezte tőlük, mi újság? Csekélység. Rendőrség, csendőrök, katonák a Ribera-házban, hogy elfogják don Franco Maironit s úgy látszik, V. ügyvédet is, mert tudják, hogy ott kell lennie és sokat kérdezősködtek felőle. Nem találták meg egyiküket sem, ámbar a finánczok őrt álltak a ház körül éjfélt óta. Most a rendőrség minden házat átkutat Oriában, feltételezve, hogy azok ketten a tetőn át

— Eredj! Ne zaklass! Eredj el!

— El, átkozott, mondom! — kiált Zacomo úr s párnáján felemelkedik hálósipkájának fehér csúcsa. Meglátva az ügyvédet, jajgatni kezd.

— Oh Istenem, Istenem, jaj nekem. Bocssáson meg, kérem szeretettel, azt hittem, a cseléd. Mélyen tisztelt ügyvéd uram, az Isten nevében, mi történt?

— Semmi, semmi Zacomo úr — szökt az ügyvéd és rendületlen humorál utánozta tájszólását — az történt, mondok, izé, hogy a porlezai biztos úr...

— Istenem! — Zacomo úr lábait készült kidugni az ágyból.

— Semmi, semmi, nyugalom, nyugalom, hallja csak. Felmegyünk a Bogliára, mondok izé, az átkozott bika miatt.

— Istenem, mit mond? hiszen ebben az időszakban nincsenek bikák a Boglián! Kivert a verejték!

— Nem tesz semmit, meggyünk mondok, megnézni az izé — helyet, a hol volt. — De a biztos úr — folytatta a csúfolódó ügyvéd, abbahagyva az alkalmatlan nyelvjárást — határozottan megtiltja Önnek, hogy velünk jöjön, a mire megvan a maga jó oka; megtiltja, hogy

KATONAI ŐRSÉG A JÓZSEFVÁROSI GÁZGYÁR ELŐTT.

menekültek meg. Mialatt ezeket a felvilágosításokat adják a prefektusnak, ime egy fiú jön futva Felső-Albogasio felől. Megállítja.

— A csendőrök! — így szól — a csendőrök. Halavány, mint egy lepedő és menekül, nem tudja miért, nem lehet belőle kivenni, hol vannak azok a csendőrök. Érkezik egy asszony, a ki jobban megmagyarázza. Négy finánc és négy csendőr ment át épen most a felső-albogasioi téren. Úgy látszik, meglátták don Francót a castellói úton. Két csendőr és két finánc a castellói utat választotta, két csendőr és két finánc a Boglia útját. A prefektus elrémül.

— Persze — mondja az egyik. — A Boglia útját, hogy elébe kerüljenek. Az a reménye a prefektusnak, hogy a csendőrök és fináncok egyedül csak Francóra céloznak. Ő oly sovány, oly magas; sem az ál-Puttini, sem az ál-Marianna nem kelhet gyanút, hogy ő lehetne. Ezeknek sorsa immár nincs kezei között, míg Francóért még sokat tehet. Útnak indul Cressogno felé, bizva abban, hogy Franco épen, egészségesen érhetett Cressognóba, ha a csendőrök nem találnak újabb nyomokat, — mert minden ösvényen fogják őt keresni, mely Castellóból a határra vezet, de sohasem a cressognói úton.

Pedraglio s az ügyvéd megtették útjuk első

MUNKA KÖZBEN A GYÁR UDVARÁN.

nézett föl a Boglia első gerinczére, a hol a nagy bükkfa-erdő kezdődött; még egy félóra mázskálás odáig. «Menjünk», így szól. De Pedraglio, kinek lábai emlékét őrizték a másik nagy sétának Lovenóból Oriába, a Passo-Stretto-n át, arra kérte, hogy még egy kissé maradjanak és elkezdett nyugodtan lapozni Puttini iratesomójában, egy barátjának, egy XVII. századbeli cremonai névtelennek költeményében. «Menjünk!» ismételte társa néhány percz múlva s már felkelt, mikor embereket hallott jönni. Alig volt ideje azt mondani «vigyázz!» és hátat fordítani, hogy ne mutassa arczát. Pedraglio a mellett hogy orrát az iratba dugta, feltűnni látott az úton két fináncot, utánuk két csendőrt. Halkan közölte ezt barátjával, szemével sem hunyorítva. A két finánc megállt. Egyikük köszöntött: «szolgálja, Puttini, úr!» s így szól a csendőrökhez: «Albogasio első politikai képviselője». A csendőrök is szalutáltak, Pedraglio megemelte kalapját, kissé felemelve az iratot is. A fináncok kissé meg akartak állapodni, de egyik csendőr meghagyta nekik, hogy menjenek tovább és mikor útra kelni látta a társaságot, ő maga jött a Sostrához. Ampezzói volt és kitűnően beszélt olaszul.

— Te kutya, nem ismerem remélem — gondolta Pedraglio kettős személyiségének haragos tudatában. — Csak bízd rám a dolgot!

— Politikai képviselő úr — szólott amaz

részt Albogasiótól a püs-i istállóig, felfelé kuszva a nagyon meredek lejtőn, mint a macskák, hosszú és óvatos léptekkel. Az ügyvéd csendesen ment, a másik folytonosan szidalmazta halkán öltözetét, «a disznó kalapot», mely homlokát bepiszkitotta zsírosságával, «a hóhérnak való frakkot», mely büzlött a régi izzadságtól. Püs-ig nem találkoztak élő lényvel. Püs-nél egy öreg asszony jött ki az istállóból egy perczel utóbb, mintsem arra mentek és elbámúlva mondta:

— Erre fölfelé Giacomo úr? ilyenkor?

Az ügyvéd dörmögte: «Bolond!» s a másik elkezdett fujtatni «apff, apff!» mint egy fujtató.

— Elveszti maga a lélekzetét ezeken az utakon, kedvesem — szólott az öreg asszony. Nem találkoztak többé senkivel Sostra-ig.

Sostra egy istálló a hegyoldal közepén, körülötte egy szénás pajtával, kapuval, cziszternával; kissé félre esik az úttól. Ez az út a legátközöttebb egész Valsöldában, kiöntené tőle a nyelvét a kőszáli kecske is. Pedraglio és az ügyvéd lihegve, izzadságtól esőpöngve, bementek egy pillanatra a Sostrába. Itt is csend és elhagyatottság. Ebben a magasságban már más levegőt szívtak. S mennyivel alacsonyabbak lettek a környező csúcsok! S mennyivel megkisebbedett ott lenni a mélyben a tó, mintha folyóvá lett volna! Az ügyvéd szerelmesen

nem látta talán ma reggel Maironi urat Oriából?

— Én? Dehogyan láttam. Maironi úr alszik ilyenkor.

— S ön hová megy?

— Megyek oda, arra a hegyre, arra az átkozott Bogliára. Felmegyek a községi bika ügyében.

— Marha, — gondolta az ügyvéd, — községi bikát csinál belőle!

De szerencsésen elcsúszott a községi bika is. A csendőr szelindek pofájával mustrálta a beszélőnek arczát.

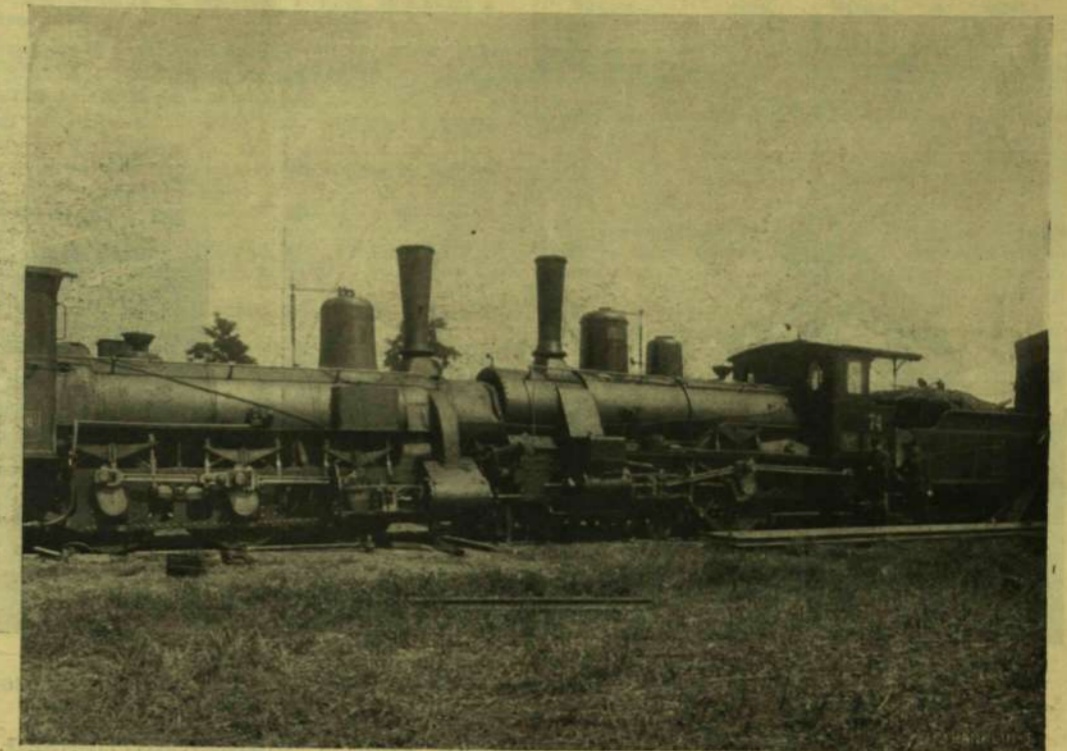
— Ön politikai képviselő — szólott szemtelenül, — s ezt a holmit viseli arczán?

Pedraglio ösztönszerűleg megfogta az ő vékony fekete kecskeszakállát, a mi a liberálisok hírhedt viselete volt.

— Majd levágjuk, levágjuk — szólott komikus komolysággal. — Igen, uram. Ön is a Bogliára megy?

A csendőr elment boszusan, felelet nélkül, nem hallva, minő szégyenletes akasztófára küldi őt a politikai képviselő.

Kölesönösen gratulált egymásnak a kettő, hogy szerencsésen kibújtak a veszedelemből, de belátták, hogy a játszma igen komolylyá lett. Most már a fináncokkal is számolni kellett, a kik jól ismerték Puttinit, s távol

A KÉT ÖSSZEÜTRÖZÖTT MOZDONY.

A TEHERVONAT RONCSAL.

sorsára gondolt. Mit válaszszanak? Keressek az ösvényt a bükkfa alatt, melyről megmentőjük, a finánc-őr beszélt, vagy bemenjenek az erdőbe? Nem, az erdőben menni nem tanácsos, mikor az előtt már másféle vad húzódtott oda. Az erdőben arasznyi vastag száraz lombot találnak. Lehetetlen azon át-menni, a nélkül, hogy az összes kémekeket, a kik ott czirkálnak, magukra ne esdősítsék; s közelről az ál-öltözetnek nem vehetik hasznát. Az ösvényt válaszszák? Van ott a bükkfa alatt több is; melyik az igazi? Pedraglio átkozta Francót, hogy nem jött velük. Az ügyvéd ellenben tanulmányozta a Colmareggiát, melyre fel lehet menni az erdő elkerülésével. Ő kétszer volt már a Colmareggián, a Bogliának ezen a büszke, hegyes csúcsán, melyet közepén szel át a határvonal; tudta, hogy onnan felülről le lehet menni Bré schweizi faluba és elhatározta, hogy ezt az utat kísérli meg. A gerinczen, mely a Madonna bükkfájától a Colmareggia felé vezet, nem látszott senki. A csúcs felhőkbe volt burkolva.

Néhány lépésre a bükkfa alatt ködös eső érte őket utól, a mely feljövén egyik oldalon, gyorsan hömpölygött le a másikon, hideg sűrű köd. — «Az Isten adta» mondta V. Semmit sem láttak öt lépésnyire. Így történt, hogy a

A SZEMÉLYVONAT KALAUZ-KOCSIJA.

A SZOBOSZLÓI VASUTI SZERENCSETLENSÉG. — Németh József debreczeni fényképész felvétele.

DOLGOZÓ KATONÁK.

A GÁZGYÁRI SZTRÁJK.

Ha őszül a haja
ne használgon mást, mint a
„STELLA“-HAJVIZET,
mert ez nem hajfestő, de oly vegyi összetételű szer,
mely a haj eredeti szíriát adja vissza. Üvege 2 K.
ZOLTAN BELA gyógyszerárban,
Budapest, V/49, Szabadságtér, Sétány-utca
sarkán. 12445

Feltűnést keltenek
TITANIA gyors-
gőzmosógépek
az előbbihez képest 1/3 idő
alatt
a ruhát hófehérré.
Minden gépet próbára
55 koronától feljebb.
Képviselek keresetnek.:
Bizonyítványok, prospek-
tusok ingyen. 12607
TITANIA-művek, Wels 179
O.-Oesterr.

Szt.-Lukácsfürdő gyógyfürdő, Buda.
Téli és nyári gyógy-
hely. Természetes forró-
meleg kén források.
Iszapfürdők, iszapboro-
gatások, massage, viz-
gyógyintézet, gőzfürdők, kő- és kádfürdők, gyógyviz-
szuszák. Olcsó és gondos penzió. Csuz, köszvény, ideg-
bőrbajok, lakás, ellátás felől kimerítő prospektust küld
ingyen a Szt.-Lukácsfürdő igazgatósága, Buda.

Serravallo
CHINA-BOR VASSAL
Hygienikus kiállítás 1906. Legmagasabb kitünt.
Erősítő és vérfertőtő szer.
Külföldi orvosi és végjelző szer.
Külföldi orvosi és végjelző szer.
J. SERRAVALLO, Trieste-Barcelona.
Vásárolható a gyógyszerárakban álliteres üvegekben
4 K 2.60, egész literes üvegekben 4 K 4.80.

Akar-e szép lenni?
Akkor ne használgon mást, mint a legjobb-
nak általában — elismert —
Rogátsy-féle magyar pipere-boraxot,
a melytől rózsás, üde, selymes arczbőrt nyer, eltüntet a
ránecokat, szeplőt, mífoltot, pattanásokat, stb.
Nyaralásnál a legkényesebb talaj-
vizet is megpuhítja. Kiváló hámszer torok-, szemgyul-
lás, izadás és szájbőr ellen. A fogak fehéritése és
épendtartása tekintetében bámulatos hatással bír. Mint
univerzális hámszer gyermekápolásnál és háztartás-
ban a legjobb lelkiismerettel ajánlható.
Egy doboz ára 30 és 75 fillér.
Rogátsy-féle borax-crém 1 K, borax-szappan 80 f.,
borax-póder 1 K 20 f., borax-fogkrém 50 fillér.
ROGÁTSY KÁLMÁN drogériája,
Budapest, VII., ker., Rákóczi-út 10. szám.

Míg eddig a régi bürbetegek, a legkülönbözőbb súlyos
idegbajok (neurasthenia, vitustancia), a sápkór, a női
arozot eléktelenítő pattanások s a női nemi szervek
folyásokkal kombinált hurutos megbetegedéseinek
kezelésénél csak ériki idegen vizre voltunk utalva,
addig újban 12823
a PARÁDI ARSEN vízben
vastartalommal
olyan kincsünk van, mely minden eddigi arsenavas viznél
(Roncegno Levico) hatásosabb, könnyebben emészthető s
manapság már, minthogy legelőkelőbb orvosi tekintélyek fel-
karolják s a fogyasztók egész serege dícséret hátaait, hazánkban
csaknem kizárólagos keresletnek örvend.
Egy postálós (7 palack) parádi arsen vastartalmú gyógyvizet
Magyarországi összes postálműveire 6 korona 50 fillérért
bérmentesen szállít.
Főraktár: **ÉDESKUTY L.** és kir. udv. szál-
110, BUDAPESTEN.
K ató minden gyógyszerárban és megbízható fűszerkereskedésben.

FÖLDES MARGIT CRÈME
LEGJOBB ARCZSÉPÍTŐ
SZER

Kleinert's
THE BEST
KLEINERT
AMBASSADOR
Önkénytes ajándék
azoknak a hölgyeknek, a kik a Kleinert-féle iz-
asztó-lapokat kipróbálni akarják. Kleinert-féle
«Gem» (legfinomabb gummilappal). Kleinert-féle
«Ambassador» (legjobb trikot-izasztólap),
Kleinert-féle «Featherweight és Beauty»
(legfinomabb szövét könnyű gummidörzsével).
Ennélfogva teljesen ingyen ajánlunk 300
pár jóllismert Kleinert-féle harisnyatartót
(párónként 2 kor. értékben) annak a 300
hölgynek, a kik legkeesebb 1908 július 20-ig a fenti
izasztólapokról, melyek véleményünk szerint a
legjobbak és legmegfelelőbbek, értesítésüket
hozzánk beküldik. A választ Kleinert Company,
Wien, I., Wollzeile Nr. 9. címre kérjük. A le-
velek beérkezési határideje 1908 július 20.
Oly értesítések, melyek a mi izasztólapjaink egy-
más fölötti előnyeit részletezik, elsőbbségben ré-
szesülnek azokkal szemben, melyek nem egyéb,
mint pusztán elismerőlevelek. Ezen izasztólapok
minden elsőrendű üzletben kaphatók. A 300 pár
harisnyatartó az év augusztus havában lesz szét-
küldve. A 300 nyertes hölgy neveit betekintés
céljából készenlétben fogjuk tartani.
I. B. Kleinert Rubber Co., New-York
London, Páris, Hamburg, Wien, Milánó, Brüsszel.

Rozsnyay vasas china bora.
Igen hatásos vérszegénység, sáp-
kor, neurasthenia eseteiben. Egy
1/2 literes üveg ára 3.50 kor.
A Rozsnyay-féle
vasas china bor
egyike a legelterjedtebb és leg-
hatásosabb gyógyboroknak.
A külföldi készítményeket feltu-
mulja. Vérszegényeknek különö-
sen ajánlható 12475
Kapható:
minden gyógyszerárban.
Továbbá a készítőnél:
Rozsnyay Mátys gyógyszer-
árában Aradon, Szabadság-tér.

D. FÉVRE-féle szódavíz készítő gép.
melylyel bárki folyton könnyen a legtisztább,
friss, egészséges és olcsó kellemes üdítő ita-
lokat, szódavizet, mentesítve szódavízre, bá-
rmilyen gyümölcs-ágyó-gazdász, kórt (kósmaras
tej), szénsavas hideg teát nyáron megvesztél-
teltion egészséges hűlítő itál, pezsgőbort, pezsgó-
limonádét, spritzer, stb. készíthet. A szénas-
vegytisztá. A kezeles egyszerű, kényelmes. Or-
vosok által rendeltetik.
12 18 24 30 deciliter tartalommal
8. — 10. — 12. — 15. — 18. — forint.
A készítéshez szükséges kútúvíz minőségű bor-
kősavat, 500 grm. és szódabicarbonát 600 grm.
tartalommal önmagá ára frt 1.70
E. Theissler Páris, a valódi FÉVRE-féle szó-
dávízgépék egyedüli készítője. — Egyesült fő-
raktár Magyarországon:
Kertész Tódornál Budapest, IV., Kristóf-tér
nagyban és egyenként. Nagy kópas nyári és
sportárjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

Sporteszköz, háló- és kötélgyártó ipartelep.
Tennis- és tornaterék
teljes berendezése. — Támlaszék, függőgy, tu-
ristaszék, lóháló, tekejáték, kerti butor,
ponyva, zsák és zsinór legelőcsőbb beszer-
zési forrása:
Seffer Antal Károly-úti
Budapest, Központi városkás épület.
Képes árjegyzék
kivánatra ingyen.
Telefon 15-5
Alapítva 1878.

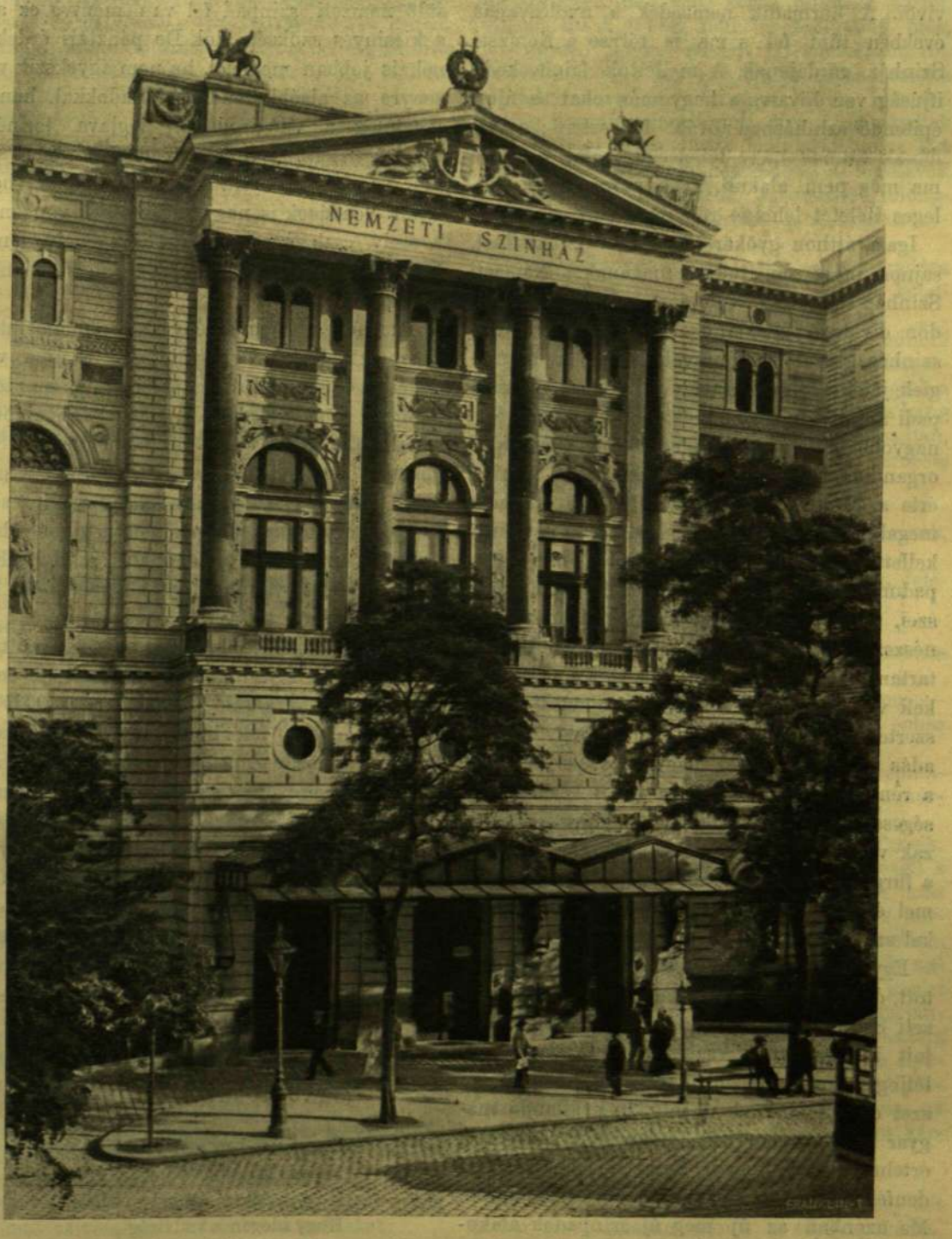
**ÚJ REGÉNYEK ÉS
ELBESZÉLÉSEK**
PEKÁR GYULA
ATALANTA CSÓKJA
és egyéb elbeszélések.
Ára fűzve 4 K.
MURAI KÁROLY
ELJEGYZÉS MENYASSZONY NÉLKÜL
és egyéb elbeszélések.
Ára fűzve 4 K.
PIERRE LOTI
AZ ÉBREDŐK
REGÉNY
Fordította dr. König György
Két kötet. Ára fűzve 4 K 50 f.
Kaphatók:
LAMPEL R. könyvkereskedése
(Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál
Budapesten, VI. ker., Andrássy-út 21. sz.
és minden könyvkereskedésben.

Előpatak
gyógyfürdő
Kiválóan jó eredménnyel használható a gyomor, vese,
hólyag és a méh hurutos bántalmainál, máj-
és lépajajknál, köszvény és oszánál, altesti
pangásoknál, valamint bármely az idegesség
alapján fejlődő betegségekben. A nagybíri előpa-
taki gyógyvizet orvosi javaslat szerinti ivással összekö-
ve a megfelelő és itt feltalálható kiegészítő gyógyászati eszközökkel (meleg
és hidegfürdők, vízgőyintézet, kezeles, massage, svédorna,
diétikus étrend) rendkívül kedvező eredményt ma-
tut fel. Fürdő-idején: május 15-től szeptember 15-ig.
Vasúti állomás: Földvár és Sepsiszentgyörgy, honnan állomá-
oleso kocsiközlekedés van. Lakás, ellátás olcsó és választékos.
Az elő- és utóidejében (május 15-től június 15-ig és aug. 20-tól
szept. 15-ig) a gyógy- és szendijának fele fizetendő, lakások
30%-al-ellátás is sokkal olcsóbb. Az előpatakú ásvány-
víz, mely a szénasvív, évszázadok óta ismert, közűt első be-
lyet foglal el, mint gyógyvív, hánál is használható és
üdítő, kellemes itál tisztán vagy borral vegyítve, nagy
keveltségnek örvend. Ithon és a külföldön évenként egy millió
palacknál több kerül forgalomba. Széküldési hely Előpatak, de
kapható a legtöbb városban és nagyobb kereskedésben.
Prospektust kívánatra ingyen küld
az igazgatóság. 12192

VASÁRNAPI UJSÁG
29. SZ. 1908. (55. ÉVFOLYAM.)
SZERKESZTŐ FŐMUNKATÁRS
HOITSY PÁL. MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, JULIUS 19.
Szerkesztőségi iroda: IV. Reáltanoda-utca 5.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.
Előfizetési feltételek:
Egész évre ----- 16 korona. A «Világkörkép»-vel
Félévre ----- 8 korona. negyedévenként 80 fillérrel
Negyedévre ----- 4 korona. több.
Külföldi előfizetésekhöz a postallag meg-
határozotti viteldj is esatolandó.

A NEMZETI SZINHÁZ.
Fölépítése egykor nemzeti ügy volt; az
egész nemzetre kiterjedő, évek hosszú
során át érlelődött mozgalom eredménye-
kép emelkedett fel a régi Kerepesi-úton az a
klasszicizáló stílusú, egyszerű, szinte sze-
gényes épület, mely most már végérvényesen
halálra van ítélve. Olyan emberek küzdtek
létesüléséért, mint Széchenyi, Fáy András,
Földváry Gábor s a kornak legjelesebb írói,
étükön Vörösmartyval. Ma pedig, hogy elha-
tározták lerombolását és újra épülését, alig
hallatszik hang, a mely elparentálná a magyar
színház és színhadi irodalom legnevezetesebb
eseményeinek e tisztos tanuját és színhelyét.
Budapest gyors átalakulásának annyi törté-
nelmi nevezetességű épület esett áldozatul,
hogy szinte érzéketlenné váltunk már azok
iránt a kegyeletes érzések iránt, a melyeket
egy-egy ily épületnek bontó csákány alá kerü-
lése idéz föl. A Nemzeti Színházban is csak
a közönség, a színművészet és a színhadi
technika mai viszonyainak meg nem felelő,
rozant régi falakat látjuk, nem pedig azt
a helyet, a melyet nagy hazafiak lelkes buz-
galma, nagy költők megszólalása és nagy zsi-
nések tehetségének kifejlése szentelt meg.
Sehol nem találjuk azt az érzést, a mely
annak idején Lukács Györgyöt, a becsületos
szegény napszámos-embert vezette, a mikor
hazafias lelkesedésében hetekig ingyen hordta
a téglát a színház építéséhez. Szeretjük emle-
getni nemzeti hagyományainkat, de nincs meg
bennünk az a ragaszkodás külső megjeleni-
tőkhöz, a mely a francziákkal fentartatja a
Théâtre Français ősi épületét csak azért, mert
egykor Molière s más nagyok lába nyoma
illette.
Pedig a magyar színház itt fejlődött nagygyá,
a magyar dráma itt erősödött európai szín-
vonalra a Nemzeti Színház régi épületében.
Mikor 1837 augusztus 22-ikén megnyitották,
voltak kitűnő színészek, de nem volt kialakult
játékstílus és nem volt műsora sem. A meg-
nyitó előadáson is, Vörösmarty prólogja mel-
lett, idegenből fordított darabot voltak kény-
telenek adni s aztán is csak néhezzen tudott
műsora kialakulni. Kisfaludy Károly darabjait
adogatták, Vörösmarty pathetikus drámái és
fantasztikus vigjátékai voltak a legnevezetesebb
eredeti újdonságok, de azért főrészben a külföld

A BUDAPESTI NEMZETI SZINHÁZ HOMLOKZATA MAI ÁLLAPOTÁBAN.